

Vergadering van 14 December 1934 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Z. Exc. Luitenant-Generaal b.d. C. A. PRINS.

De Voorzitter:

Excellenties, Mijne Heeren!

Ik open de vergadering. In de eerste plaats heet ik welkom aan de bestuurstafel den Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf, N. T. CARSTENS, die op de vorige vergadering, toen hij gekozen werd, niet aanwezig was.

De voordracht van heden avond is eene afwijking van het U medegedeelde werkplan. Het Bestuur was van meening dat dit actueele onderwerp deze afwijking zeer zeker wettigde. Voorts deel ik U mede, dat de vergadering, waarin de Majoor VAN ALPHEN zal spreken over „De strijd om terreinvoorwerpen” vermoedelijk te Arnhem zal gehouden worden.

Het doet ons veel genoegen, dat het belangrijke onderwerp van hedenavond zal worden ingeleid door onzen oud-Ondervoorzitter, Zijne Excellentie Luitenant Generaal b.d. H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER, die ik verder niet bij U behoef te introducereeren.

Ik geef thans het woord aan den spreker van heden avond voor het houden van zijne voordracht over:

DE STRATEGISCHE POSITIE VAN NEDERLAND EN NEDERLANDSCH-INDIE EN DE VER- BETERINGEN, DIE IN VERBAND DAAR- MEDE AAN DE WEERMACHT Zouden MOETEN WORDEN AANGEBRACHT.

Zijne Excellentie Luitenant-Generaal b.d. H. A. F. G.
VAN ERMEL SCHERER.

Excellenties, Mijne Heeren.

Toen mij voor enkele weken het verzoek van het Bestuur der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap bereikte om hier een bespreking te houden over het onder-

werp, dat op het convocatiebiljet genoemd is, heb ik gaarne daaraan gevolg gegeven.

Immers de loop der wereldgebeurtenissen sedert ongeveer een jaar heeft op strategisch politiek gebied nieuwe verhoudingen in het leven geroepen, die hun invloed zullen doen gelden op de strategische positie van de deelen van het Nederlandsche Rijk en die maken dat deze positie onder andere gezichtshoeken beschouwd dient te worden dan het tot voor korten tijd mogelijk was zulks te doen.

De Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschap is nu van oudsher *de* plaats, waar dergelijke zaken op rustige, wetenschappelijke wijze in het licht gesteld kunnen worden en van uit verschillend gezichtspunt besproken kunnen worden.

Het is mij dan ook een behoefte mijn waardeering er voor uit te spreken, dat de Vereeniging deze goede traditie gehandhaafd heeft.

Ik behoef in dit gezelschap wel niet aan te toonen hoe het uittreden van Japan en Duitschland uit den Volkenbond, het hernemen der gelijke rechten op bewapeningsgebied door Duitschland, het reeds door velen lang vooruit voorziene vastloopen der ontwapeningconferentie, het vastloopen der vlootbesprekingen te Londen, de eisch van pariteit door Japan gesteld, de in beginsel aangenomen geleidelijke ontruiming van de Philippijnen door Amerika alsmede het ontstaan van Mantsjoekwo en de sedert zeer kort ontstaande krachtige poging om in China tot consolidatie te komen, alle op zich zelf reeds gebeurtenissen zijn, die de strategische positie van een Rijk als het onze beïnvloeden en dit dus zooveel te sterker doen, wanneer zij in een kort tijdsverloop samentreffen.

Mijne Heeren, waar mijn militaire loopbaan mij aanleiding heeft gegeven mij in de laatste 16 jaren overwegend bezig te houden met de onderwerpelijke vraagstukken ten aanzien van het Europeesche deel van het Rijk en ten aanzien van onze Koninklijke Landmacht, ben ik echter een leek ten aanzien van de Koninklijke Marine en het Koninklijk Nederlandsch Indisch leger, alsmede ten aanzien van de

omstandigheden in het gedeelte van het Nederlandsche Rijk, dat alhoewel tegenwoordig op twee vliegdagen afstand gelegen, toch overigens nog op \pm 4 weken varen afstand ligt — in oorlogstijd misschien zelfs nog verder — al heb ik ook de gelegenheid gehad te dien aanzien meer dan velen hier te lande te hooren en te zien door het bijwonen van voordrachten en oefeningen. Ik zal mij dan ook — vooral omdat mij bekend is dat de Pacific problemen hier binnenkort besproken zullen worden door een veel meer bevoegden mond, dan de mijne — op dit gebied bewegen met de voor een leek gewenschte voorzichtigheid en slechts behandelen wat ook voor leeken duidelijk kan zijn.

Ik heb echter gemeend hierover niet te mogen zwijgen, omdat het naar mijne meening niet juist zou zijn te spreken over een deel van de weermacht van het Koninkrijk der Nederlanden, zonder ook te doen uitkomen, dat de andere deelen daarmee onverbrekkelijk verbonden zijn.

Ik moge dan echter beginnen met Uwe aandacht te vragen voor de strategische positie van het Europeesche gebiedsdeel van het Rijk.

Beziet men de kaart van Europa, dan blijkt hoe de groote oorlog oude problemen opgeruimd heeft, doch vele nieuwe geschapen, waardoor ook de reeds oude geconsolideerde toestanden opnieuw bezien moeten worden. Bij de pogingen om deze problemen op te lossen is het zeer wel mogelijk, dat tenslotte de levensbelangen van twee volken of twee volkerengroepen zoodanig met elkaar in botsing komen, dat die botsende levensbelangen er toe zullen leiden te trachten met de wapenen een oplossing te forceeren.

Ik wijs hier op Frankrijk, dat thans de hegemonie in Europa heeft doch deze tegenover een hersteld en bewapend Duitschland, alleen al door de veel sterker bevolking van dat land, slechts zal kunnen behouden door te steunen op bondgenooten.

Ik wijs op Duitschland, door den Poolschen corridor in twee deelen gescheiden, waarbij een belangrijke landbouw provincie als Oost Pruisen afgesneden wordt van het overige gedeelte van het Rijk.

De vergrooting van Polen heeft de mogelijke vijandelijke grens belangrijk dichterbij Berlijn gebracht dan vroeger. Een der beide industrie-gebieden van Duitschland, Silezië, ligt ingekneld tusschen Polen en Tsjecho Slowakije. Het andere industriegebied, het Ruhrgebied, ligt naar verhouding dicht bij de grens, voornamelijk gedekt door ons Limburg. De Tsjecho Slowaaksche grens, vroeger die met een vrouwen bondgenoot, is thans die met een mogelijken vijand.

Bezien we dit laatste land echter weer, dan zien we hoe het omringd is door Duitschland, Oostenrijk, Hongarije en Polen en in zijn langgerekten vorm moeilijk verdedigbaar.

We zien hoe Hongarije stukken heeft moeten afstaan aan Roemenië en Joego Slavië, die niet door natuurlijke grenzen van de rest van Hongarije gescheiden zijn. Men kan begrijpen het belang dat Italië heeft bij de handhaving van een onafhankelijk Oostenrijk, dat Zuid Tirol dekt tegen een mogelijke Duitse irredenta. Ook het antagonisme van Italië en Joego Slavië wordt begrijpelijk door een bezien van de geographische ligging.

Voorts wijs ik nog op de door den Sovjetstaat niet erkende bezetting van Bessarabië door Roemenië en op de door kracht van wapenen bepaalde grenzen van Rusland en Polen.

Meer dan voldoende wrijvingspunten.

En nu Nederland, gelegen op het strategisch belangrijkste punt van West-Europa? Nederland heeft geen ander belang dan vrede. Het heeft geen enkelen territoriaal eisch aan anderen te stellen. Nederland zal dus alleen gedwongen in oorlog komen, als zijn grondgebied geschonden wordt. Het heeft dus alleen te maken met een oorlog tusschen zijn bureu, een oorlog van Duitschland tegen België en Frankrijk dus.

Gaan we nu na de onderlinge strategische positie van deze landen. Ik druk er hierbij op, dat ik slechts theoretisch wetenschappelijk spreek over strategische *mogelijkheden* en dus niet de meening uitspreek dat die mogelijkheden ook werkelijkheid zullen worden. Doch van Nederlandsch strategisch standpunt uit moet men rekening houden met

die mogelijkheden.

Frankrijk dan heeft een inval te verduren gehad in 1814, een in 1870 en ten slotte den vier-jarigen strijd van 1914—1918.

Volkomen begrijpelijk is het, dat men zich daarna op het standpunt heeft gesteld, dat nu dusdanige maatregelen moesten genomen worden, dat het land niet meer open lag voor een inval.

Men beschikte over de oude liniën Belfort—Epinal en Toul—Verdun. Daarvóór lagen Metz en Straatsburg en de overige vroegere Duitse versterkingen, wapenplaatsen tegen Frankrijk en dekkingswerken voor den Duitse opmarch, van weinig waarde voor Frankrijk. Het oude verdedigingssysteem dekte niet het belangrijke bekken van Briey met zijn ertsgroeven en het daaraan sluitende plateau van Woivre, samen vormende een zeer belangrijk Fransch industriegebied waaraan thans aansluiten de Lotharingsche hoogten met belangrijke erts en andere minerale producten en industrieën.

Frankrijk is toen gekomen tot het volgende systeem voor de Oostgrens:

Langs den Rijn van de Zwitsersche grens tot Lauterburg een stelsel van kazematten, die mede in verband met het beloop der verdere verdedigingslijnen niet beschouwd kunnen worden als enkel bedoeld om een strategische overvaling met kleine gemotoriseerde afdeelingen tegen te gaan, doch wel degelijk de bedoeling hebben om steun te geven aan de eerst gemobiliseerde „divisions de couverture” bij het dekken van de verdere mobilisatie en de concentratie van troepen aan den Rijn.

Daarachter zijn de passen van de Vogezes, die de Duitschers in 1914-'18 ook zonder versterkingen nimmer hebben kunnen overschrijden, thans krachtig verdedigd door de bekende versterkingen van beton en pantseringen bestand tegen zwaar geschut.

Deze loopelen door over de vroegere Duitse Vogezes in de richting van Soultz. Hiermede is dus de Oostgrens reeds feitelijk voldoende versterkt.

Bleef over de N.O. grens langs Lanter en Saargebied van oudsher de invalspoort door Pfalz en Lotharingen in beide richtingen.

Hier zijn aangelegd twee „régions fortifiées”. De eene loopt van Soultz tot Saralbe met als hoofdpunt de versterkte legerplaats van Bitché.

De tweede loopt van Faulquemont over Thionville naar Longwy en buigt van daar iets Z.W. waarts af naar Longuion; hoofdpunten zijn hier Thionville reeds door de Duitschers versterkt en Longuion.

Tusschen Saralbe en Faulquemont is een merengebied terwijl langs de riviertjes de Albe en de Rotte inundatiën mogelijk zijn.

Hiermede is dus de N.O. grens afgesloten. Voor de bezetting der kazematten en régions fortifiées zijn in eerste instantie bestemd 26 bataljons, uit de omgeving gerecruteerd, dus snel met oude lichtingen te versterken.

Achter dit alles ligt de oude linie Belfort—Épinal en Toul—Verdun.

De Oostgrens van Frankrijk is dus wel onaantastbaar.

Ten aanzien van de Noordgrens zijn wel reeds plannen besproken en voorloopige maatregelen tot het inrichten van verdedigingswerken genomen, echter een bepaalde beslissing schijnt nog niet genomen.

Ten slotte zij er op gewezen, dat aan de Italiaansche grens, die grootendeels door de Alpen loopt en slechts voor een klein aantal K.M. langs de kust door een lagere streek, ook in de jaren na den oorlog moderne grensversterkingen op de toegangswegen zijn gemaakt.

Beschouwen we nu *België*. We vinden dan, aansluitend aan de Fransche versterkingen bij Longwy, langs de grens van Luxemburg en verder langs de Duitsehe grens tot de Zuidgrens van Limburg bij Aubel, Zuid van Epen, een kazemattenstelsel met voorbereide versperringen. Alleen in de Belgische provincie Luxemburg liggen 500 kazematten in verschillende lijnen achter elkaar. De hoofdbedoeling van deze kazematten in het bergland der Ardennen is wel, in

verband met de versperringen, beletten van een strategische overvalling met gemotoriseerde eenheden, doch het aantal en de verdeeling der voor de bezetting aangewezen troepen is anderzijds zoodanig, dat ook aan een krachtige verdediging gedacht kan worden, mits troepen ter versterking der aanvankelijke bezetting oprukken. We vinden toch in Luxemburg 3 Kolonelsecommando's n.l. Arlon, Bastogne en Vicil Salm. In elk dier plaatsen is gelegerd een bataljon Ardensehe Jagers, 1 batajon wielrijders; 1 batterij 7 veld; 1 batterij 4.7 met tractors; te Arlon bovendien 1 afdeeling pantserwagens en 1 afdeeling van 3 batterijen 10,5 hw. Deze troepen worden uit de streek gerecruteerd, zoodat zij spoedig te versterken zijn met reservisten. Toch schijnt er op 't oogenblik verschil van meening tot uiting te komen in België ten aanzien van het gebruik der kazematten: n.l. voor dekking of voor harnekkige verdediging. Is het missehien de bedoeling dat in dit gedeelte bondgenootschappelijke legerkorpsen zullen optreden? Volgens courantenberichten wel.

De kazematten in de provincie Luik hebben vermoedelijk slechts dekking tot bedoeling. De bezetting wordt hier gevonden in 4 compagnieën wielrijders (vrijwilligers) te Malmédy, Verviers, Henri Chapelle en Hombourg.

Daarachter ligt dan het gemoderniseerde Luik met de nieuwe vooruitgeschoven stelling op het plateau van Herve; kazematten te Pepinster en forten te Battée, les Waïdes en Mouland.

Ook Namen is gemoderniseerd, terwijl gesproken wordt van versterkingen bij Hoei en Dinant.

Lans onze grens vindt men om Maastricht het nieuwe Albert Kanaal van Lanaye naar Lanacken, geheel defensief ingericht, met het fort bij Eben Emael.

Noord daarvan loopt tot Maeseijk de stelling langs den Westrand der Maasvallei, de heuvels van de Kempen, waar zich een goed wegen- en spoorwegnet ontwikkeld heeft tengevolge van de exploitatie der Kempische kolenmijnen. Vóór deze stelling loopt de Zuid-Willemsvaart, op korten afstand daarvan de Maas en kort daar-

voor het Juliana-Kanaal, waarvan alle overgangen hooge bruggen zijn, die onder vuur liggen van het geschut op de Belgische heuvels. Een aanvaller moet dus drie wateren achter elkaar forceeren, terwijl de hooge dijken van het kanaal en de steile Oostelijke Maasoever de overgangspunten nog beperken. Deze stelling is dus wel onaan-tastbaar sterk.

Aan de Maas tegenover de overgangspunten bij de veren, liggen kazematten die een overvalling moeten beletten en de waarschijnlijke overgangspunten onder vuur nemen. Garnizoenen van een compagnie wicrijders (vrijwilligers) liggen te Visé, Lanaeken, Maeseijk en Beverloo. Bij Maeseijk buigt de Belgische verdedigingslijn om naar het N.W. achter de Zuid-Willemsvaart. In dit gedeelte zijn vóór die lijn op knooppunten van wegen of op niet gemakkelijk te omtrekken punten in de dorpen kazematten aangelegd, die wegversperringen dekken en dus een overvalling tegengaan o.a. bij Kinroy. Het terrein aldaar is spoedig dras.

De voorste verdedigingslijn buigt nu om naar het W. langs het Maas-Scheldekanaal en het Noorderkanaal.

Langs deze kanalen zijn reeds enkele kazematten door de Duitschers gemaakt o.a. bij Turnhout; het ligt in het voornemen ze over de geheele lijn aan te leggen. Toch vormen deze kanalen slechts een smalle hindernis. Zuid van dit kanaal komt het Albert kanaal, dat geheel defensief wordt ingericht van Lanaeken over Hasselt, Quaed Mechelen, Herenthals, Antwerpen, gedeeltelijk langs de bestaande kanalen, die verbreed worden.

Het Albert Kanaal sluit aan, aan de stelling van Antwerpen die weer in orde gebracht is en volgens verschenen berichten zou een centraal reduit gevormd worden aansluitende over Gent in de richting van Nieuwpoort, dat de zeehavens Zeebrugge en Ostende zou beschermen; enkele forten Zuid van Gent en voorts grootendeels inundatiestelling.

Waar ligt nu in dit Fransch-Belgische stelsel de meest

voordeelige aanvalsrichting voor een tegenstander? Het behoeft geen betoog dat de meeste voordeelen biedt een aanval op het Noordfront, mits men natuurlijk de verdere verdedigingslinie tot aan de Zwitsersche grens kan binden. Bij de beschouwing der Duitsche grens zal ik de mogelijkheid daarvan aantoonen. De aanval uit het N. stuit toch eerst slechts tegen het zwakke Kempenkanaal. Een doorbreking hier doet de sterke Maasstelling langs Limburg vallen. Men komt dan tegenover het Albertkanaal, slecht één waterovergang in laag heuvelland, dat overigens weinig moeilijkheden biedt. Breekt men hier door dan komt men in den rug van het geheele verdedigingssysteem. Als er dus geen nadeelen tegenover staan biedt de aanval op het Noordfront met tactische omvatting van de stelling Lanaeken-Maaseijk de meeste voordeelen.

Bezien we nu de Duitsche grensverdediging. Deze moet men voorloopig zoeken in de gebergten Oost van den Rijn. Vanaf de Zwitsersche grens loopt op eenigen afstand van den Rijn het Schwarzwald, dan volgt het Neckarheuvelland, de Neckarvallei, het Odenwald, de Mainvallei, de Taunus, het Westerwald, het Siegerland en het Sauerland. Al deze gebergten, behalve het Neckarheuvelland hebben hetzelfde type, vrij steile kegelbergen, de hellingen meestal met dennebosschen begroeid met dalen, die zich op verschillende punten sterk vernauwen en dus gelegenheid geven ruimschoots versperringen toe te passen, liefst verdedigd door betonnen mitrailleurkazematten, en waar dus een zwakke troepenmacht een aanvaller geruimen tijd oponthoud kan veroorzaken. Een terrein dus ongeschikt voor den opmarsch van millioenen legers.

Een uitzondering vormt het Neckar heuvelland, dat wel bruikbaar is voor den opmarsch. Men stuit dan echter nogmaals tegen de Neckar en daarna zich naar het Zuiden en Zuid-Oosten wendende tegen Zwabische Jura (Rauhe Alb) en Frankische Jura en moet zich dan tussehen

deze gebergten doorwerken om ten slotte in Beieren terecht te komen. Wendt men zich naar het Noord-Oosten dan loopt men vast tegen Thüringerwoud en Frankenburg.

De tweede onderbreking vormt de Mainvallei, doch deze is slechts 30 K.M. breed.

Mainvallei en Neckargebied vormden de opmarschwegen van Napoleon, zowel tegen Oostenrijk als tegen Pruisen. De omstandigheden waren toen echter anders, immers in den regel waren de Zuid-Duitsche staten bondgenooten. Bovendien een leger van Napoleon kon van deze betrekkelijk smalle opmarschgebieden gebruik maken, een tegenwoordige strijdmacht bestaande uit eenige legergroepen van eenige legers heeft hier geen ruimte. Volgt men de Mainvallei naar het Zuiden, dan komt men in het gebied waarheen de Noord-Oostelijke opmarsch over de Neckar voert; naar het Noorden gaande kan men, hetzij zich wringende tusschen Spessart-Rhön en Vogelsgebirge over Fulda, hetzij West van het Vogelsgebirge over Kassel de Thüringsche hoogvlakte bereiken, een opmarsch die geruimen tijd opgehouden kan worden door zwakkere troepen.

Noord van het Zevengebirge buigt het bergland iets van den Rijn terug, doch na die \pm 10 K.M. vlakte door schreden te hebben, vindt men in het Sauerland hetzelfde gebergtype.

Aan het Sauerland grenst het Ruhrgebied, ongeschikt voor de beweging van groote troepenafdeelingen.

De opmarsch van een millioenenleger van tegenwoordig kan dus vanaf de Zwitsersche grens tot en met het Ruhrgebied bij behoorlijke voorbereiding van vernielingen, belangrijk vertraagd en tegengehouden worden.

Is Duitschland eenmaal bevrijd van de 50 K.M. zône dan leenen zich toch de gebergten West van den Rijn, voor een groot deel hoogvlakten met scherp ingesneden dalen, minder tot een dergelijk oponthoud van den vijand, dan die Oost van den Rijn. Slechts dient hier gewezen te worden op den heuvelrug West van Keulen, die Ville,

waarop ook de nieuwe forten van het bruggenhoofd Keulen lagen, die na den oorlog afgebroken zijn. Vóór dien heuvelrug ligt langs de Erft en het Erftkanaal, een vrij bedekte strook met veel dorpen. West van de Erft ligt een Kilometers diepe open vlakte.

Een opmarsch door Nederland echter in de richting Wezel-Münster legt het Ruhrgebied lam, omtrekt alle gebergten die gelegenheid geven tot het toepassen der vertragingstrategie, en voert in het hart van Duitschland, is dus een aanvalsrichting, die vooral gunstig is als het met Oostelijke bondgenooten niet zoo gunstig, dan wel zéér gunstig verloopt. Deze aanval eischt echter, dat men voldoende troepen heeft om in de eigen grensstellingen dan wel aan den Rijn vijandelijke aanvalspogingen tegen te gaan. Dan belooft zij groote voordeelen, mits er geen andere nadeelen tegenover staan.

Wat is nu de positie van Nederland?

Nederland ligt op de flank van de omvatting van de sterke frontale stelling, welke omvatting beiden tegenstanders voordeelen biedt en bedreigt dus die omvatting.

Nederland dekt zoo lang het zijn neutraliteit kan handhaven de Noordgrens van België en dus van Frankrijk. Nederland dekt omgekeerd het Ruhrgebied en Westphalen en feitelijk de Rijnprovincie Noord van Keulen, vooral wanneer de Duitschers een stelling inrichten op „die Ville”.

Nederland dekt ook Engeland tegen luehtaanvallen, doordat luehtaanvallen van vliegvelden in Nederland (en België) veel gevaarlijker zijn dan die van verder gelegen vliegvelden, om Nederland heen, evenals ook onze havens en vaarwaters in het bezit van een vijand voor Engeland een groote bedreiging zijn. Feitelijk hebben dus alle drie groote nabuurstaten, maar vooral Engeland en Duitschland belang bij onze zelfstandigheid, wat ook de geheele historie door gebleken is.

Eisch om die zelfstandigheid te ontzien is dus, dat Nederland werkelijk in staat is zijn neutraliteit te bewaren.

Dit kan alleen wanneer de nadeelen van een schending van de neutraliteit van Nederland overwegen boven de voordeelen.

Dat dit werkelijk zoo is leert ons de geschiedenis. Zoolang we een leger hadden, dat als in 1870 zich concentreerde bij Utrecht of zooals daarna in de vorige eeuw alleen dacht om tijdwinst om de inundatiën te stellen, maar dan er op rekende terug te gaan achter de waterlinie, zolang kon de oude von Moltke van ons zeggen „Die Holländer verkriechen sich in Ihre Linien“, en kon von Schlieffen zijn plannen maken over Roermond.

Zoodra wij echter in het begin van deze eeuw ons leger uitbreidden tot vier sterke divisiën met een daarvan onafhankelijke bezetting van onze stellingen, moest men gaan rekenen en werden de nadeelen te groot. Teveel troepen zouden blijvend aan de operatiën onttrokken moeten worden. Vandaar de wijzigingen in het operatieplan van von Moltke Jr. Ook in 1917 deed de vrees voor ons ingrijpen den onbeprekten duikbootoorlog uitstellen tot men over voldoende troepen beschikte om zoonoodig tegenover ons te stellen.

Wat zijn nu de nadeelen, die wij kunnen doen voortspuiten uit de schending van onze neutraliteit?

Wanneer een der beide tegenstanders door ons land trekt zal de andere zoodra mogelijk zijn maatregelen daartegen nemen en het is zeer waarschijnlijk, dat men zal trachten den vijand tegemoet te komen en dat de strijd gedeeltelijk op ons grondgebied wordt uitgevochten.

In dit geval zitten wij vanzelf op den vleugel en misschien gedeeltelijk in den rug van den aanvaller en kunnen dus een belangrijken invloed op het verloop van den strijd uitoefenen.

Slaagt de aanvaller er in door ons grondgebied te rukken voor de tegenstander zoover opgerukt is dat de strijd bij ons wordt uitgevochten, dan zitten wij in flank en rug en bedreigen dus de verbindingen.

Ik wijs hiervoor op de spoorwegen links van den Rijn: Kleef — Nijmegen — den Bosch — Tilburg — Turnhout

— Herenthals; Wesel — Goch — Gennep — Boxtel — Tilburg — Turnhout — Herenthals; Wesel — Geldern — Venlo en Krefeld — Viersen — Kaldenkirchen — Venlo — Helmond — Eindhoven — Hamont — Antwerpen; Düsseldorf — München Gladbach — Roermond — Weert — Hamont — Herenthals — Antwerpen; Keulen — Aken — Maastricht — Hasselt — Leuven; Keulen — Aken — Luik — Brussel en Luik — Namen;

en de vele verbindingsspoorwegen.

Rechts van den Rijn: Osnabrück — Oldenzaal — Arnhem — Nijmegen; Münster — Bocholt — Emmerik — Kleef; Osnabrück — Münster — Wesel; Münster — Recklinghausen — Oberhausen — Duisburg; Dortmund — Essen — Duisburg, en de vele verbindingsspoorwegen die een rol spelen bij een doormarsch door Zuid Nederland.

De afstand hemelsbreed den Bosc—Maaseijk is \pm 80 K.M., de afstand Nijmegen—Duisburg is ongeveer even groot.

Bij een aanval Noord van Maaseijk op België of een aanval op het Rijnvak Noord van Duisburg worden dus de verbindingen rechtstreeks bedreigd door het Nederlandsche veldleger mits dit zoodanig opgesteld is, dat het die bedreiging tot uitvoering kan brengen en dat het door organisatie en oefening daartoe in staat is.

Aannemende dat dit het geval is, kan dus deze operatie niet uitgevoerd worden zoolang het Nederlandsche Veldleger nog in staat is die bedreiging te volvoeren. Gelijktijdig met dezen opmarsch moet dus het Nederlandsche veldleger teruggeworpen worden; door den Zuidelijken aanvaller minstens tot achter onze groote rivieren en daarachter gehouden worden, bij verderen opmarsch tegen en over den Rijn zelfs achter de waterlinie gedrongen en dan opgesloten worden; door den Oostelijken aanvaller moet het veldleger achter de waterlinie gedrongen worden en daar blijvend opgesloten worden.

Dat deze operatie, die afwijkt van de algemeene aanvalsrichting van den vijand aan den aanvaller een belangrijke troepenmacht zal kosten spreekt vanzelf. Als ons

veldleger in goeden toestand is, mag in onze moeilijke terreinen toch wel gerekend worden op een overmacht van 1 à 2 legerkorpsen om deze manoeuvre uit te voeren, dat wil dus zeggen op 5 à 6 legerkorpsen (à 2 divisiën gerekend) en op een niet veel kleinere macht om ons achter de waterlinie te houden, waarbij op bezetting tegenover de Zuiderzee en den afsluitdijk ook gerekend moet worden.

Nu zal, zooals reeds vroeger besproken, de manoeuvre door ons land alleen mogelijk zijn, indien overigens de grenzen tegenover elkaar door voldoende troepen gedekt zijn. Al zal men natuurlijk den aanvalsvleugel zoo sterk mogelijk maken toch zal men op dien vleugel geen troepen *over* hebben. Een oorlog zal bovendien waarschijnlijk niet uitbreken als er niet ongeveer evenwicht van krachten is, immers een natie pleegt niet willens en wetens zelfmoord. Er is dus een zeer groote kans, dat men de troepenmacht noodig om de bedreiging van ons veldleger krachteloos te maken niet beschikbaar kan stellen en dat derhalve de nadeelen van de operatie de voordeelen overtreffen en men deze niet uitvoert.

In dat geval zou de preventieve waarde van ons leger dus evenals in 1914 buiten een oorlog gehouden hebben.

Dit nu is het doel waar naar mijne meening naar gestreefd moet worden en ik ben zeker, dat ik daarmee de meening deel van de Regeering en van nagenoeg het geheele Nederlandsche volk.

Is nu deze preventie op andere wijze te bereiken dan door een behoorlijk veldleger van de tegenwoordige quantitative sterkte met daarachter de tegenwoordige reserve formaties?

Men kan denken over grensversterkingen, maar dan vergete men niet dat onze grens van Vaals tot Delfzijl evenlang is als de Fransche grens van Bazel tot Longwy terwijl elke natuurlijke grens of terreinhindernis tegenwoordig ontbreekt. Bovendien zou Nederland, dat volkomen neutraal is niet kunnen volstaan met grensversterking aan eene zijde. Ook tegen het Zuiden zou deze gericht moeten zijn. Men

zou dus een stelsel van verdediging moeten krijgen dat uitgebreider was dan het Fransche. Dat is voor Nederland onbetaalbaar en ook kan het nooit de troepen leveren noodig om dit te bezetten. Men denke hierbij aan het Coehoornsche verdedigingsstelsel van Delfzijl tot Nijmegen en van Grave tot Sluis.

Dat wil niet zeggen, dat hier en daar enkele kazematten om bepaalde knooppunten van wegen te versperren tegen pantserauto's of om bepaalde objecten, bruggen of punten van belang op waterstaatkundig gebied, voorloopig in eigen handen te houden, vooral tegen een strategische overvaling, nu bepaald verworpen zouden moeten worden omdat een grensversterking onmogelijk is. Dit zou voor bepaalde gevallen voor overweging vatbaar zijn en niet te kostbaar.

Blijft dus slechts over een veldleger, dat in staat is tegen een neutraliteitsschennis op te treden. Dat moet dus een leger zijn dat zelfstandig een aanval kan doen op de flanken en op de verbindingen en zoo noodig zelfstandig moet kunnen optreden tegen de vijandelijke dekkingstroepen, waarvoor natuurlijk niet de beste en best uitgeruste troepen van den vijand gebruikt worden. Immers wil men meer doen en wil men trachten den vijand tegen te houden, dan moet in afwachting van den bondgenoot — die natuurlijk altijd later komt voor ons dan de aanvaller en dus in den regel te laat — een stelling bezet worden, die het volle gewicht van een vijandelijken aanval kan opvangen. Dat wil dus zeggen in het *éne* geval een stelling, die aansluit bij Maaseijk en tevens de verbindingen van ons leger met de Vesting Holland, waar onze voorraden liggen, dekt; dit gaat natuurlijk onze krachten ver te boven en zou krachtige versterkingen eischen, die dan weer meer troepen zouden vragen dan wij ooit zouden kunnen opbrengen. Het zou dus vermoedelijk uitloopen op een vernietiging van ons veldleger voor men ons te hulp kon komen, tenzij men van tevoren partij kiest en zich geheel op bondgenootschappelijke hulp inricht, zooals België. In het *andere* geval zou men voorloopig moeten aansluiten bij de Rijnverdediging dus achter onze rivieren en onze Zuidelijke provinciën aan

hun lot moeten overlaten, dan wel aldaar den vijand trachten tegen te houden aan de grenzen, waarbij dan ons leger ook weer het volle gewicht van den aanval alleen zou moeten opvangen en dus vermoedelijk vernietigd zou worden, dan wel afgesneden van zijn verbindingen. Dit stelsel, de consequentie van een alleen op de tactische verdediging uitgerust leger, zou meer menschen vragen dan ons tegenwoordig veldleger en ons niet in staat stellen een zelfstandigheidspolitiek te voeren.

Een zwak bewapende veiligheidswacht aan onze grenzen zou geenerlei nut hebben, absoluut niet preventief werken en slechts uitloopen op een nuttelooze slachting.

Blijft dus over een veldleger dat *zelfstandig* kan opereeren; hiervoor is de sterkte van 4 D.G. of legerkorpsen bevestigd noodig, waar iedereen het over eens is; er moeten voorts voldoende reservetroepen zijn voor neventaken, verbindingen dekken en reserve. Een grootere sterkte aan D.G. van het veldleger is niet noodig. Het wordt dan te groot aan eenheden om door één commando aangevoerd te worden en men zou dan tot splitsing komen. Dit is in de hier gedachte taak van het veldleger onnoodig.

Aannemende op goede gronden aangetoond te hebben, dat ons veldleger voor de geschetste taak quantitatief voldoende is om preventief te werken, wat ook de meening der regering is, komt het nu tot de vraag welke kwalitatieve verbetering geëischt wordt om aan de veranderde eischen te kunnen voldoen.

Ik zeg „veranderde eischen” want daar komt het juist op aan.

Die veranderde eischen zijn een gevolg van den veranderden toestand. Immers men herinnere zich de lijdensgeschiedenis van ons leger na den oorlog. Bij den wapenstilstand een leger zeer sterk aan Infanterie maar naar verhouding tot anderen met veel te weinig mitrailleurs en artillerie. De afschuw van den oorlog en de invloed van de verzekering van buitenlandsche Staatslieden, dat men nu den vrede zou gaan organiseeren, heeft het gewonnen van de Nederlandsche bedachtzaamheid. De eisch tot demo-

bilisatie van de dienstplichtigen in de landen met vrijwilligerslegers en terugkeer tot het vredesvrijwilligersleger heeft men hier omgezet in een eisch tot vermindering van de lichte, toch reeds klein in verhouding tot andere legers van dienstplichtigen. En dat terwijl alle nieuw opgerichte staten legers met algemeen dienstplicht invoerden en België de sterkte van zijn leger sterk opvoerde.

In het bewustzijn dat voorloopig over de sterke goed geöefende mobilisatie-lichtingen werd beschikt, werd hier aan toegegeven door minder dienstplichtigen op te roepen, terwijl tevens gezocht werd naar aansluiting bij het Zwitserse stelsel, wat reeds een volkomen tegenstrijdigheid was. Daar men echter bij de heerschende stemming nóch de algemeene dienstplicht, nóch de vele herhalingsöefeningen, nóch de opleiding van kader na het doorloopen van den volledige dienstdienst in den vorigen rang aandurfde, heeft men alleen de fouten van het Zwitserse stelsel overgehouden n.l. het verbreken van den band tussehen vredes- en oorlogsorganisatie, de ook door de Zwitsers erkende hoofdfout van hun organisatie, die echter in de historie van den bondsstaat wortelt, en ook daar alleen voor de infanterie geldt, en het groote aantal lichte lichte lichte om bij de geringe bevolkingssterkte een voldoende groot operatief orgaan te verkrijgen.

Na den val van den Minister Jhr. ALTING VON GEUSAU, trad de Minister POP op, die met een wetsontwerp kwam dat te ver ging. Dit ontwerp hield rekening met den oogenblikkelijken feitelijken toestand. Duitschland geheel ontwapend en ongevaarlijk. De Volkenbond, pas ontstaan, werd er volledig in verdisconteerd. De eischen aan ons als Volkenbondslid te stellen stonden echter nog in geenendeel vast. Ontwapening was de algemeene leus. Gevaar dreigde alleen van België, dat reeds door de vredesconferentie afgewezen eischen gesteld had. Dus was noodig een leger voldoende sterk om een eersten stoot van dat land op te vangen en dán de hulp van den Volkenbond in te roepen, terwijl er drie maanden tijd waren om de kort geöefenden bij te werken, daar als Volkenbondsliden eerst de procedure

gevolgd moest worden, die dat respijt gaf. Men rekende bovendien op de oude mobilisatielielingen.

Dit nu veel te ver gaande ontwerp van wet werd door een meerderheid van degenen die méér en van degenen die minder wilden verworpen. De Minister van Dijk trad toen op, die uit den hopeloozen toestand wist te redden wat op dat oogenblik te redden viel. Men zat natuurlijk, waar de politieke toestand nog niet veranderd was, eenigermate vast aan de vroegere plannen en vroeger in uitzicht gestelde inkrimpingen en aangeheven leuzen. Bovendien kwam in die jaren de bezuinigingsnoodzaak sterker naar voren. Zoo kwam de wet van Dijk en de organisatie van Dijk tot stand. Ware deze laatste niet steeds gewijzigd doch geheel uitgevoerd, dan zouden we er beter voorstaan dan nu. Er was meer mogelijkheid tot het leggen van verband tusschen de vredesopleiding en de oorlogsorganisatie; de oefening kon beter zijn door de voorgenomen oefenkampen; de oefening van de winterploeg gedurende de laatste 6 weken in den zomer was beter en gaf het kader een oogenblik van rust bij de twee recrutenploegen per jaar, en ten slotte was de voorgenomen aanschaffing van geschut en de organisatie der artillerie zoodanig dat aan op dat oogenblik redelijke eischen voldaan werd. Immers de buitenlandsche politieke toestand was nog niet veranderd. Daarom vonden de bezwaren die de wet ongetwijfeld had een compensatie in het feit, dat men bij mobilisatie vermoedelijk niet onmiddellijk te velde zou behoeven te trekken en dat men dus den tijd zou hebben om tegemoet te komen aan de bezwaren van weinig samenhang en gebrek aan oefening vooral der reserve aanvoerders.

Daarna kwam echter telkens bezuinigingsnoodzaak vooral bij Defensie. Er werd hierbij het hoogst eenvoudige systeem der procenten bezuiniging gevolgd. Zonder na te gaan of het mogelijk was werd o.a. aan het Departement van Defensie een zeker percentage korting op de begroting opgelegd. Men begrijpt dat een dergelijke handelwijze tot zeer bedenkelijke bezuiniging leidde en dit verklaart, dat we vooral bij de infanterie steeds wijziging hadden o.a. twee maal van

drie op twee oefeneenheden en dat zoodra de bezuiniging uitgevoerd was er bij eenig meerdere geldruimte weer op werd teruggekomen. Het is dan ook gelukkig dat deze regering van de procentueele bezuiniging is afgegaan en een commissie heeft benoemd om eerst na te gaan of er bezuinigd kon worden, wat ten aanzien van het leger feitelijk nog slechts in zeer geringe mate mogelijk bleek. Dit alles kon nog zoolang de buitenlandsche politieke toestand bleef. Thans is deze echter belangrijk gewijzigd. De herbewapening van Duitschland is in vollen gang en men moet rekening houden met de mogelijkheid van een nieuwen oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland al dan niet met bondgenooten.

Nu moet men deze zaak natuurlijk rustig bezien. Aanleiding om een angststemming te scheppen is er nog niet. Zoowel Frankrijk als Duitschland hebben vrede noodig en er valt niet te twijfelen aan den vredeswil van de leidende personen in beide landen. Ook de overige groote mogendheden willen vrede. Maar een volksstemming kan veranderen en toestanden kunnen zich plotseling wijzigen. En bij een militieleger als het onze kan men geen plotselinge maatregelen nemen als bij een vrijwilligersleger. Men moet jaren vooruit zien, omdat b.v. een uitbreiding van de lichte pas na 15 jaar geheel is doorgewerkt, voor wat officieren en onderofficieren betreft zelfs nog eerst na langeren tijd. Men moet dus in ruime mate met de toekomst rekenen en dus met de strategische mogelijkheden.

Ik meen aangetoond te hebben dat de basis waarop ons tegenwoordig leger is opgebouwd, de ontwapening van Duitschland en de goede werking van den Volkenbond ons dreigt te ontvallen, evenals de algemeene ontwapening, waarmede wij feitelijk reeds een aanvang gemaakt hebben, immers wij blijven met ons leger nog beneden de getallen in de ontwerpen voor een ontwapening genoemd.

Men zal dus ons leger op een nieuwe basis moeten opbouwen. Terugkeer tot oude toestanden als voor '14 is niet meer mogelijk.

We zullen dus met zoo gering mogelijke wijzigingen ons

leger moeten omvormen tot een leger dat zoo noodig onmiddellijk na mobilisatie paraat is, een eisch die men sinds kort moet stellen.

En nu constateert de Regeering — en het spreekt vanzelf dat hetgeen zij zegt het gevolg is van de rapporten der legerautoriteiten, waardoor zij overtuigd is — dat qualitatieve verbetering van ons leger noodig is, en als eerst noodige verbetering wordt dan aangegeven „meer samenhang”, in de tweede plaats betere oefening en in de derde plaats meer modern materieel.

Wanneer men nu de noodzakelijke verbeteringen gaat beschouwen komt vanzelf het vele goede dat ons leger bezit wat in het gedrang.

Daarom wil ik eerst op den voorgrond stellen, dat er in de afgelopen 16 jaar hard gewerkt is door allen om, niettegenstaande bezuiniging en daardoor onvermijdelijke afbraak, het leger zoo goed mogelijk in orde te houden.

Ik wijs er op dat er ernstig geoefend wordt, dat wij misschien van alle legers de meeste ervaring hebben om uit den korten ocfentijd te halen wat er uit te halen valt. Ik wijs op onze uitstekende officiers- en reserve-officiersopleiding, op onze hogere krijgsschool die de vergelijking met alle andere inrichtingen van dien aard kan doorstaan. Onze hogere aanvoering heeft een uitstekende school doorloopen, onze beroepsofficieren en beroepsonderofficieren werken met een ijver die den hoogsten lof waard is, we bezitten ook technisch uitstekend geschoolde officieren, onze artillerie-inrichtingen staan zeer hoog, de geest der dienstplichtigen is uitstekend, de reserve officieren zijn vol goeden wil, het dienstplichtig kader is verbeterd sedert de wijziging in de opleiding, bij de herhalingslichtingen is een uitstekende geest, de oefeningen zijn door de het laatste jaar getroffen maatregelen wederom belangrijk verbeterd. De administratieve voorbereiding der mobilisatie is door de in den laatsten tijd genomen maatregelen uitstekend geworden; het verloop der mobilisatie kan zeer snel zijn, alles wat voorbereid kan worden is tot in details uitstekend voorbereid, onze aan- en afvoer in oorlogstijd is uitstekend ver-

zorgd, bestudeerd en voorbereid. Onze vliegdiensl en haar materieel is voldoende bekend om hier met enkele vermelding te volstaan, natuurlijk moet zij wat oefening en materieel aangaat op de hoogte van haar tijd blijven. De Minister van Defensie heeft een opsomming gegeven van wat er in de laatste 5 jaar geschied is op materieel gebied. Inderdaad zijn er vele lichtpunten. Er is reeds 20 jaar aan het materieel gewerkt. We hebben zeer voldoende veldgeschut, al is het 30 jaar oud; de houwitsers uit den oorlogstijd zijn ruim voldoende bruikbaar, al dragen ze niet voldoende ver in vergelijking met moderne houwitsers, onze kanonnen van 10 veld zijn de beste die er zijn; we hebben het beste vuurleidingstoestel voor luchtdoelartillerie wat er bestaat, met de aanschaffing van moderne luchtdoelartillerie wordt dit jaar een begin gemaakt, we hebben een goed geweer, uitstekende mitrailleurs, zeer goede mortieren. De verzorging van onze soldaten is uitstekend; de geestelijke verzorging staat op hoog peil. Misschien vergeet ik nog vele zaken te noemen. Maar desalniettemin blijft het waar, als de Regeering zegt dat kwalitatieve verbetering onafwijsbaar is.

Zou het dan niet allerbedenkelijsk zijn, als al dat goede, al die arbeid en zorgen, al het aan het leger bestede geld, waardeloos werd door gebrek aan samenhang, gebrek aan manoeuvreervaardigheid en gebrek aan voldoende modern materieel, ontstaan door enkele % teveel bezuiniging en door toegeven in de eerste jaren na den oorlog aan den ongemotiveerden inkrimpingsdrang.

Waardoor ontstaat nu dat gebrek aan samenhang en geoefendheid en manoeuvreervaardigheid?

Ik beschouw hier nu voornamelijk de infanterie.

De lichteing komt op bij een schoolecompagnie in twee gedeelten, zomer- en winterploeg.

Bij de zomerploeg komen op de voorgeoefenden. Reeds nu is in den Zomer de tirailleurecompagnie ver boven de oorlogssterkte. Deze onderdeelen der lichteing worden nu verdeeld over eenige der negen oorlogscompagnieën van het regiment, waar natuurlijk leegten ontstaan door het afgaan van oudere lichteingen. Het beroepskader, dat de lichteing

opgeleid heeft, heeft zijn vaste indeeling over het geheele regiment, komt dus bij mobilisatie hiermede nagenoeg niet samen. Het opgeleide dienstplichtig kader neemt aan de opleiding deel. Dit behoort wel tot de zelfde lichting, doch kon om allen een beurt te geven niet altijd met dezelfde menschen samenwerken. Bij de indeeling voor mobilisatie hangt het natuurlijk van de kadersterkte van afgaande lichtingen af, waar dit kader wordt ingedeeld.

Bij de opleiding worden verder ingedeeld de vaandrighs van de school voor hun practischen dienst. Meestal zijn er zooveel dat er geen sprake kan zijn van een vaste indeeling. Bovendien komen er nog enkele verlofsofficieren onder de wapenen en bij de vervolgoefeningen worden eenheden georganiseerd in den regel onder bevel van verlofsofficieren. Bij de concentratie worden deze eenheden weer anders gevormd, soms meermalen anders. Bij de opkomst voor herhalingsoefeningen, komt de winterploeg erbij en worden weer andere oorlogsonderdeelen met andere officieren gevormd.

Bij de tweede herhalingsoefening is het weer anders en bij mobilisatie is het weer anders.

Veel samenhang kan er dus bij mobilisatie niet zijn.

De lichting is ook niet voldoende sterk om het mogelijk te maken door allerlei maatregelen die de regimentscommandant kan nemen den samenhang te verkrijgen.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de reserve-officieren meer bij den troep zouden opkomen. Men is toen uit gebrek aan troepen ertoe gekomen ze slechts om de drie jaar drie weken en overigens een week (c.q. te vervangen door een wintercursus) te doen opkomen en nog komt het voor dat er te veel zijn, vooral als er vaandrighs ook zijn. Daardoor missen de reserve-officieren die steeds een ander onderdeel moeten commandeeren routine en daardoor meermalen zelfvertrouwen.

Inderdaad de Regeering zegt het wel juist als zij zegt dat de samenhang verbeterd dient te worden.

Bij een toestand waarbij men rekende na mobilisatie nog ruim tijd te hebben was het bezwaar natuurlijk niet zoo

groot, bij een toestand waarbij men bij mobilisatie paraat moet zijn, is het bezwaar onoverkomelijk. Verbetering is hier onvermijdelijk.

Men moet komen tot een toestand waarbij samenhang gewaarborgd is en waarbij officieren, kader en manschappen elkaar bij mobilisatie althans grootendeels kennen, dus waarbij reserve-officieren en dienstplichtig kader reeds hebben deelgenomen aan de opleiding van de manschappen, die zij moeten commandeeren en waarbij bij de opleiding en zeker bij de herhalingsoefeningen de oorlogsonderdelen reeds gevormd worden.

Dit is alleen te bereiken door een krachtige uitbreiding van de lichte, zoodat althans bij de herhalingslichtingen geheele oorlogsonderdelen kunnen opkomen.

Uitbreiding van de lichte is ook noodig om de artillerie te bedienen die aangeschaft dient te worden.

Het voornaamste middel om te voldoen aan de beide eerste eischen van de Regeering zie ik dan ook in sterke uitbreiding van de lichte, minstens met 10.000 man met gelijktijdige overeenkomstige verkorting van den totalen diensttijd in leger en reserve en dus vroegeren overgang tot de aanvullings-reserve. Een ander middel, dat inderdaad afdoende uitkomst belooft, zie ik niet.

En is er wel ooit een tijd geweest zoo gunstig als deze!

Men zoekt naar middelen om de jeugdige werkeloozen bezig te houden, men wil werkkampen, men wil daarvoor geld uitgeven en kan er dan toch nog slechts enkele honderden bergen. En het beste werkkamp hebben we beschikbaar, waar we 10.000 man zes maanden kunnen bergen. Economische nadelen van onttrekken aan de productie bestaan niet. Morele nadelen ducht men niet meer van de kazerne, de tijd is te kort en het toezicht en de geestelijke verzorging te goed. Het gewennen aan orde en tucht kan slechts ten goede komen aan de morele weerstandskracht van ons volk, vooral waar de opvoeding in nationalen zin tegenwoordig zoo sterk de aandacht trekt; waar in dezen tijd van ondervoeding en kleeding sprake is, is er toch een enorm voordeel in, indien 10.000 man gedurende zes maanden uitmuntend gevoed en gekleed worden.

Op de kosten kom ik straks terug, maar ik merk nu reeds op dat weliswaar de jeugdige werkeloze arbeider weinig steun trekt maar dat hij toch gevoed en gekleed moet worden ten laste van het nationale inkomen en dat zulks niet op betere en tevens goedkoopere wijze mogelijk is, dan in een organisatie als het leger.

En dan het enorme voordeel, dat als het leger werkelijk gemobiliseerd wordt men een jonger en dus manoeuvrevaardiger leger zal hebben, terwijl het sociaal bedenkelijke feit vervalt, dat in voorste lijn gebracht worden huisvaders van 35 jaar met groote kinderen die in geen 10 jaar in militair verband zijn geweest, terwijl 2/3 der jongeren van 20 voorloopig vrij rondloopt en eerst geleidelijk in aanmerking komt om opgeroepen te worden en eerst de oudere aanvullingslichtingen 35 tot 40 jarigen aan bod komen. Wie in de mobilisatie de landweer heeft kunnen waarnemen, heeft kunnen zien welke verbittering dit wekte.

Ook voor de economische voorbereiding voor den oorlog is het van belang als de lichtingen jonger zijn, waarbij minder voor de productie onmisbare personen, terwijl er een iets ruimere stof beschikbaar is om daaruit de onmisbaren te kunnen vrijstellen.

Nogmaals ik geloof dat hier een oplossing te vinden is, die op het oogenblik bij de militaire voordeelen tal van andere voordeelen voor de volkskracht biedt.

Wil men dit niet dan is verbetering alleen te brengen door een belangrijk grooter aantal herhalingsoefeningen, waarbij de oorlogsonderdeelen oefenen, als in Zwitserland. Ik geloof dat de herhalingsoefeningen altijd de grootste bezwaren meebrengen voor den dienstplichtige en dat het verreweg de voorkeur verdient de lichting krachtig uit te breiden.

Een middel dat wel niet de voordeelen heeft van de uitbreiding van de lichting, doch dat toch ook gunstig zou werken op de oefening zou zijn verlenging van den eersten oefentijd. Ik ga geheel mede met de Regeering die er zes maanden van maken wil, afgezien van het feit of opheffing der burgereorveërs in die mate gewenseht is, doch meer zou

ik voorloopig niet wenschen en wel in hoofdzaak om der wille van de kosten. Immers dit zou belangrijk meer beroeps-kader eischen, belangrijke uitbreiding van de kazerneerings-gelegenheid gedurende den tijd dat twee lichtingen gelijktijdig onder de wapenen zouden zijn en dus belangrijk meer kosten, terwijl de verbetering m.i. niet zoo groot zou zijn.

Ik geloof niet dat twee maanden verlenging van oefentijd zou opwegen tegen den belangrijk meerderen samenhang die te krijgen is door uitbreiding van de lichting. Immers de geoefendheid van de troep zelf is niet onvoldoende te noemen, mits de aanvoering maar goed is. En deze moet gelegenheid tot oefening krijgen.

Voor wat de artillerie betreft is die samenhang niet zoo dringend noodig als bij de infanterie. Hier is het stuk de eenheid, waar samenhang spoedig verkregen is, de rest is bevelvoering. Toch is ook hier wijziging dringend noodig om stukrijders en kanonniers te krijgen, die althans bij mobilisatie kort tevoren nog een herhalingsoefening doorloopen hebben. Dit is noodig omdat voor den stukrijder bij de tegenwoordige vermindering van het paardenbedrijf de kans grooter wordt op vergeten van het geleerde en voor den kanonnier opdat men er op moet kunnen vertrouwen, dat hij in moeilijke oogenblikken het geleerde machinaal toepast.

Vooral ten aanzien van reserve-officieren en dienstplichtig kader, is weinig gelegenheid in de gewone maatschappij om hun kennis van paarden en van trekken op te frisschen. Men moet dus vertrouwen kunnen op den stukrijder.

Bij de cavalerie is de toestand gunstig; bij de genie zijn dezelfde voordeelen te verkrijgen als bij de infanterie. Uitbreiding van de lichting bij de artillerie en bij de genie is noodig, bij de eerste om de nieuw te koopen vuurmonden te bedienen, bij de tweede om meer pioniercompagnieën te kunnen samenstellen.

Wat is nu noodig aan nieuw materieel bij de artillerie om aan de tegenwoordig te stellen eischen te voldoen?

In de allereerste plaats een nieuw infanteriekanon in de plaats van de 6 veld.

Dan is noodig behoorlijk modern luchtafweergeschut zowel voor het Veldleger als voor het binnenland.

De Divisiën moeten een gelijke houwtiser hebben en wel een moderne houwtiser van 10. Er moet een eind gemaakt worden aan de eigenaardige bewapening van de ééne Divisie met 12 hw. en de andere Divisie van dezelfde D.G. met 15 hw. 1/17.

De D.G. moet hebben een regiment D.G. Artillerie, inplaats van de eene afdeeling van 2 batterijen 10 veld van tegenwoordig. De afdeelingen van 3 batterijen, omdat dit ten slotte economischer is dan de afdeeling van 2 batterijen. Er moet zoodanige legerartillerie zijn, dat het mogelijk wordt te voldoen aan den eisch onzer reglementen dat bij den aanval de divisiën waarbij het zwaartepunt ligt door 5 afdeelingen gesteund kunnen worden. Voorts moet de legerartillerie het mogelijk maken bij de Divisiegroepen in voorste lijn de artilleriebestrijding door 4 à 5 afdeelingen te doen geschieden.

Het kanon van 12 l. verdwijne uit de uitrusting van het Veldleger. Deze ruim 50 jaar oude vuurmond op voorbeeld van België in de bewapening van het Veldleger gebracht (België deelde aanvankelijk de 12 le Bange in) moet evenals in België vervangen worden door moderne artillerie. De aan dien vuurmond ten behoeve van meerdere mobiliteit aangebrachte verbeteringen behoeven niet verloren te zijn.

Hij kan met de uit het Veldleger vervallen 8 St. en de 6 veld een uitstekende eerste bewapening worden voor de Vg. Holland, welker Zuid- en Oostfront bij de gewijzigde omstandigheden niet zonder een veiligheidsbezetting aan infanterie *en* artillerie zal kunnen. De meerdere mobiliteit kan daar dankbaar aanvaard worden. Voor het veldleger is de vuurmond te weinig mobiel en nu de spreiding op groote afstanden tegenvalt ook niet geschikt voor het doel dat men er mede beoogde.

De 12 hw. minder geschikt voor het veldleger kan nog uitstekende diensten bewijzen in de Vg. Holland of bij reserve troepen. Voor deze behoort ook eenige veldartillerie beschikbaar te zijn. Ten slotte behoort de Lt. B. van be-

hoorlijke artillerie voorzien te zijn, ook zeer vèrdragende.

Wat het luchtvaartmaterieel betreft geloof ik, dat aanschaffing op de tegenwoordige wijze, ons wel brengen zal in niet te langen tijd tot het materieel dat harmonisch in ons leger past. Het is toch zeker zaak hier met beide beenen op den grond te staan. Er wordt wel eens bepleit om de luchtmacht bovenmatig te ontwikkelen ten koste van het leger. Om het nu zoo eenvoudig mogelijk uit te drukken zou men kunnen zeggen dat de luchtmacht ten slotte het grootste deel van den tijd op den grond moet doorbrengen. Een zwak leger, dat dus de vliegvelden en parken niet zou kunnen verdedigen zou den aanvaller in de gelegenheid stellen de vliegtuigen, die ten slotte na 4 of 5 uur weder op den grond *moeten* komen, hier gewoon te komen weghalen. Zoo eenvoudig is de zaak nu niet, maar het beeld geeft toch den toestand wel juist weer. Het is dan ook noodig ten aanzien van de luchtmacht vooral te zorgen dat zij zich in harmonisch verband met het leger ontwikkelt. Dat elke D.G. over voldoende vliegtuigen moet kunnen beschikken, eveneens de Lt. B. en dat er nog eenige reserve moet zijn voor de reservetroepen, dat het veldleger moet kunnen beschikken over voldoende jagers om met de vechtvliegtuigen der D.G. plaatselijk een overwicht te kunnen krijgen in de gevechtsumstandigheden die voortvlocien uit de taak die ik voor het Veldleger geschetst heb, dat voorts voor de luchtverdediging van het binnenland jagers beschikbaar moeten zijn, dit alles is vanzelf sprekend en doorlopende aanvullingsaanschaffing blijft noodig.

Ik geloof echter, dat het te bereiken is zonder véél buitengewone uitgaven boven hetgeen thans op de begrooting staat uitgetrokken. In dien geest interpreteer ik ook de woorden van den Minister van Defensie. Men vergete bovendien niet, dat de uitbreiding van de luchtmacht gelijke tred moet houden met de africhting van het personeel.

Bij de beschouwing van het materieel mag ook niet worden vergeten de noodzakelijkheid van het bezit van pantserwagens en tanks. Het laatste voornamelijk om den moreelen invloed, dien het bezit daarvan zal hebben op onze eigen

troepen, wanneer de vijand over dit wapen beschikt. Immers dit wapen moge in vele gedeelten van ons land niet bruikbaar zijn, het is wèl bruikbaar in Geldersche, Brabantsche en Limburgsche terreingedeelten. Natuurlijk ware de vraag te overwegen of niet de pantserwagen zooals wij die hebben juist door zijn bewegelijkheid en lagen bouw, waardoor hij in onze terreinen snel dekking vindt, de tank zou kunnen vervangen. Alsdan ware nog de vraag te overwegen of toch een klein aantal tanks bewapend met antitankgeschut voor ons wenschelijk zou zijn, b.v. ter beschikking van de legerleiding om dáár in te deelen waar men een tankaanval verwacht. Proeven zouden dit nog moeten uitwijzen. De ondervinding met onze pantserwagens opgedaan is nog te gering om reeds nu een oordeel te kunnen uitspreken.

Ten slotte nog de tractie der artillerie. Op 't oogenblik moet één schoolbatterij vormen een oorlogsafdeeling van een sterke bereden afdeelingstaf en 3 batterijen + nog reserve onderdeelen. In 1914 vormde een batterij van ongeveer gelijke sterkte slechts ééne oorlogsbatterij. De batterijen, in 1914 gevormd bij de depots geheel met gevorderde paarden, hadden 3 à 4 weken noodig om marschvaardig te zijn. Men voelt dat de geringe sterkte aan vredespaarden hier een bezwaar is, te meer omdat de sterkte aan beroeps-officieren en kader in de oorlogsbatterij maar zeer gering zal zijn. Uitbreiding van stampaarden zal dus noodig zijn. Reden te meer om bij de oprichting van nieuwe artillerie-onderdeelen te zoeken naar een andere tractie en wel auto-tractie. Op 't oogenblik hebben we als tractor bij ons motorgeschut de Fordson-tractor en de zeswielige Morristruck. De laatste voldoet goed doch komt in ons land nagenoeg niet voor, is dus niet te vorderen. De Fordson komt weinig op den weg voor en degene die als landbouwtractors geschikt zijn, zijn niet zonder meer voor gebruik op den weg geschikt en hebben veelal zeer veel geleden door het gebruik. Omgekeerd is de wegtrekker met rubberband weer niet de beste terreintractor. Andere tractoren komen hier niet in voldoende mate voor vordering vóór. De ontwikkeling van het autoverkeer gaat hier ook niet in de richting

van den tractor of den zeswieler. Het gaat hier veeleer in de richting van truck met aanhangwagen. Daarom zou het aanbeveling verdienen de proeven ook in deze richting te nemen, waarbij de truck met voor- en achteraandrijving (en ik denk hier aan de Fordtruck die hier te lande gemaakt wordt) als trekkracht gebruikt wordt, desnoods met enkele speciale tractors per afdeeling zwaarder geschikt voor in stelling komen in bijzonder moeilijk terrein. De vraag zou dan natuurlijk door proeven opgelost moeten worden in hoeverre de affuiten van onze 15 hw. 1/17 en 12 hw. zich voor auto-tractie leenen en ook of de 7 veld, die wel achter een fordson kan loopen, ook geschikt is om door een zooveel snellere truck getrokken te worden.

Mijne Heeren, ik meen hier de voornaamste bezwaren, die de Regeering aanleiding geven om te vragen om kwalitatieve verbetering van de weermacht, in het licht gesteld te hebben. Er zijn natuurlijk nog tal van kleine bezwaren, die opgeheven kunnen worden, hetzij door interne maatregelen in de weermacht zelf, hetzij met betrekkelijk geringe kosten.

Waar het hier vanavond gaat om de groote lijnen, gezien de uitgebreidheid van het onderwerp, wil ik die nu buiten beschouwing laten. Ik hoop gelegenheid te hebben daarop op andere wijze in vakbladen enz. terug te komen.

Ik voel echter wel, dat het gewenscht is om wat dieper in te gaan op de vraag hoe nu de uitbreiding van de lichte inderdaad de bezwaren van weinig samenhang en gebrek aan oefening vooral van de reserve-officieren belangrijk kan verminderen, en hoe bij aanschaffing van materieel het nieuwe materieel georganiseerd en gebruikt kan worden.

Ik wil U dan een korte schets geven van enkele ideën op het gebied der organisatie, waartoe mijn overwegingen mij geleid hebben. Het spreekt vanzelf, dat U niet van mij zult verwachten op dezen avond en voor oogen houdende wat ik nog te bespreken heb, een volledige vredes- en oorlogsorganisatie. Het zijn slechts denkbeelden die nog weinig met anderen besproken zijn en nog niet geslepen zijn aan de critiek en die ik ook hoop nog nader uit te werken.

Ik moge dan beginnen met U mede te deelen, hoe ik mij voorstel dat de ruimere lichting, ruim $1\frac{1}{2} \times$ de tegenwoordige, ware op te leiden en hoe de vredesorganisatie van een regiment infanterie zou moeten zijn.

Ik stel mij voor een regiment gecommandeerd door een kolonel, met mobilisatie-bureau, officieren van speciale diensten en onder-officieren voor speciale diensten als thans; een luitenant-kolonel Hoofdinstrueteur, speciaal belast met de algemeene leiding der oefeningen en met de gecombineerde cursussen van Reserve-officieren; ik zou dan de wintercursussen willen laten vervallen.

Bij het Regiment 3 bataljonsscholen, elk gecommandeerd door een majoor; elke school bestaande, 's zomers uit 3 sectiën tirailleurs, 1 sectie zware mitrailleurs en een afdeeling verbindingspersoneel, 's winters uit 1 sectie tirailleurs. Elk jaar wordt alzoo gevormd een der 3 compagnieën van het bataljon, die van den aanvang af, als 1 I of 1 II benoemd wordt. In drie jaar worden dus 3 compagnieën gevormd. Bij 6 maanden dienst vallen de herhalingsoefeningen in de laatste weken van de eerste oefening. De majoor krijgt dan onder zijn bevelen zijn bataljon bestaande uit de 1e, 3e en 5e jaarklasse. De compagnieën zijn dan vermoedelijk van 3 sectiën, omdat bij de jongste lichting de wintersectie ontbreekt en bij de andere verloop heeft plaats gehad.

Bij mobilisatie na vertrek van de zomerploeg bestaat nu het bataljon uit de 2e, 3e en 4e jaarklasse. De 5e jaarklasse is dat jaar beschikbaar voor aanvulling evenals de 1e zoodra deze voldoende geoefend is. Zoodra de 1e jaarklasse voldoende geschikt is voor mobilisatie gaat de 5e jaarklasse over naar het reserve regiment. Men zou dus kunnen volstaan met 10 à 11 lichtingen. De overigen zouden geleidelijk in de depots opgeroepen kunnen worden en ook zouden uit de jongste lichtingen daarvan eenige etappen-bataljons gevormd kunnen worden.

Bij het regiment zouden ingedeeld moeten zijn 1 luitenant en een ouder onderofficier voor de mortieropleiding en het infanteriegeschut (van elk 1 sectie per jaarklasse op te leiden) voorts 1 luitenant voor de zware mitrailleurs en

1 luitenant voor den verbindingdienst, die toezicht zouden kunnen houden op de opleiding bij de bataljonscholen en de gezamenlijke oefeningen dier speciale onderdeelen zouden kunnen leiden.

Bij de bataljonsschool zouden ingedeeld moeten zijn 1 kapitein rechtstreeksch commandant van de oefeningen en voorts voor elke sectie een officier of ouder onderofficier. Voorts bij elke sectie een ouder onderofficier, bij de sectie zware mitrailleurs een ouder onderofficier, eveneens bij het verbindingspersoneel. De overige onderofficieren (1 per groep) doordienende dienstplichtige onderofficieren (capitulanten). Bij de tirailleurs van de bataljonsschool dus 1 luitenant en 5 beroepsonderofficieren dan wel voor beroepsonderofficier geslaagde capitulanten.

Omdat het gewenscht is de promotie zoodanig te regelen dat de reserve luitenant na het tot de aanvullingsreserve overgaan van de jaarklasse waarbij hij is opgeleid dus na 10 à 11 jaar kapitein moet kunnen worden en dit voor den beroepsofficier ook gewenscht is zou een deel der luitenants moeten bestaan uit vrijwillig doordienende reserve-luitenants, waardoor ik ook een klein deel der oudere onderofficieren zou willen doen vervangen. Zij zijn goedkooper dan de beide andere categoriën en in dezen tijd van crisis gemakkelijk te krijgen, als men slechts den eisch stelt dat zij zich telkens voor 6 maanden verbinden. De oorlogsaanvoering zal er door verbeteren en men komt tegemoet aan het tegenwoordige bezwaar dat er te veel beroeps-luitenants zijn tegenover de hoogere rangen voor een behoorlijke promotie. Is de crisis voorbij en kan men ze niet meer krijgen, dan kan men ze onmiddellijk vervangen door beroepsonderofficieren waar dan weer meer geld voor is.

Het dienstplichtig kader zou een jaar moeten opkomen b.v. gelijktijdig met de winterploeg van een bepaalde jaarklasse, alsdan opgeleid worden en korporaal worden en bij de volgende ploeg de geheele opleiding mede maken.

Zij zouden voor herhalingsoefeningen moeten opkomen met de ploeg die zij mede opgeleid hebben.

De reserve officieren die ook 12 maanden zouden moeten

dienen zouden als vaandrigs moeten aankomen bij den troep op een zoodanig tijdstip dat zij de drie laatste maanden mede maakten. Zij zouden per compagnie ingedeeld moeten worden bij een bepaalde sectie, daarbij blijven en daarbij beide herhalingsoefeningen moeten mede maken als commandant van hun sectie. Voor deze jonge officieren zou men niet toegevend moeten zijn met uitstel en ruiling enz.

Na de herhalingsoefeningen van hun jaarklasse zou voor hen de tijd komen om in opleiding te komen voor kapitein. De theoretisch geschikten waarbij strenge selectie ware toe te passen zouden bij hun onderdeel onder de wapenen kunnen komen gedurende de vervolgoefeningen vóór de herhalingsoefeningen en een kapiteinscommando kunnen vervullen. De bij strenge selectie voor kapiteins afvallende luitenants zouden de gaten moeten stoppen die natuurlijk ontstaan onder de jongeren. Diegenen die kapitein worden zouden een compagnie moeten krijgen, die voor eerste oefening onder de wapenen is, deze moeten commandeeren gedurende den geheelen dienstdag bij de herhalingsoefeningen en gedurende de laatste jaren van hun dienstdag de majooropleiding kunnen volgen, waarbij een commando vervuld zou kunnen worden gedurende de vervolgoefeningen; alsdan zouden de 3 Bataljonsscholen elk een compagnie voor bataljonsoefeningen kunnen geven.

De oorlogsbataljons zouden voor de helft door beroeps-majors, voor de helft door reserve majors gecommandeerd moeten worden. Voor de regimenten en de depots zouden beschikbaar zijn de kolonels, de luitenants-kolonels en uit de zeer goede majors te vormen reserve luitenant-kolonels, die dan ook den kolonelsrang zouden kunnen behalen.

Op deze wijze zou in de eerste plaats bereikt worden dat een betere verdeling van de functiën van beroeps- en reserve-officieren ontstond; betere promotie voor beiden; mogelijkheid van veel scherpere selectie.

De salarieëring der beroepsofficieren zou natuurlijk zoodanig moeten worden herzien dat de totale som aan tractement betaald dezelfde bleef. Ook de rangen boven kolonel

zouden een rang hooger moeten worden. We konden dan tegelijkertijd onze groote eenheden de hun internationaal toekomende namen geven.

Mijne Heeren ik ben mij volkomen bewust dat dit slechts een schets is, hier vluchtig voorgedragen. Een oordeel zal hierover niet onmiddellijk kunnen uitgesproken worden. Er zijn natuurlijk meer bezwaren te overwinnen dan het oppervlakkig lijkt, maar ik ben overtuigd dat het mogelijk is om in dezen zin ook in een leger met weinig beroepskader een behoorlijken samenhang te scheppen. Ik beloof U een nadere uitwerking van deze schets.

Ik moge nu nog een schets geven, eveneens nader uit te werken, van een organisatie van de nieuw aan te schaffen artillerie.

Ik zou bij de oorlogsdivisie noodig achten twee afdeelingen 7 veld en 1 afdeeling houwitsers van 10.5, bijvoorbeeld, evenals nu georganiseerd in een regiment, doch met een afzonderlijken regimentscommandant, zoodat de D. A. C. geen regimentscommandant zou zijn.

In vreedestijd zouden hier drie schoolafdeelingen kunnen zijn, doch sterker aan paarden dan thans het geval is. Ook sterker aan personeel omdat het oorlogsregiment uit minder lichtingen zou moeten bestaan.

De D.G. artillerie zou moeten bestaan uit 2 afdeelingen van 3 batterijen 10 veld en 1 afdeeling van 15 hw. n.m. met dracht van 12—15 K.M.; voorts 1 afdeeling 7 veld met motortractie ter toevoeging aan een der Divisiën.

Hiervoor zou een nieuw regiment per Divisiëgroep opgericht moeten worden van 3 schoolafdeelingen.

Men geve zich er toch wel rekenschap van dat thans voor de 4 afdeelingen 10 veld die we hebben, waarschijnlijk het beste kanon ter wereld, slechts beschikbaar zijn, 1 hoofd-officier, 1 of 2 kapiteins en een paar luitenants aan beroepskader en dan geve men zich rekenschap van de moeilijke taak van een afdeelingcommandant. Dit mag toch niet langer zoo zijn. Het vormen van een oorlogsafdeeling uit een vredesbatterij is feitelijk al het uiterste wat mogelijk is. Men legt hier ook een veel te groote verantwoordelijkheid op onze reserve-officieren.

De Lt.B. die ik zou willen uitbreiden met 2 bataljons wielrijders, dus 2 regimenten à 3 bataljons, moet ten slotte bij mobilisatie beschikken over 1 afdeeling van 2 rijdende batterijen van 7, 2 afdeelingen elk van 2 motorbatterijen van 7 en 1 afdeeling van 2 motorbatterijen van 10 veld of van 10 hw.

Het regiment motorartillerie moet met moderne houwit-sers bewapend worden en 3 schoolafdeelingen tellen.

Met verdere lichtingen moeten bij mobilisatie regimenten gevormd worden die bedienen afdeelingen van 7 veld, van 12 hw., 15 hw. 1/15 en 15 hw. 1/17, terwijl ten slotte de oudste lichtingen zullen moeten bedienen de 12 l., de 8 St. en de 6 veld, bestemd voor vaste stellingen.

De oprichting van een enkele schoolafdeeling om voor geschut bestemd voor vaste stellingen een kern van kader te vormen komt zeer noodig voor. Bij deze schoolafdeeling kan dan tevens door het personeel voor deze vuurmonden bestemd de laatste herhalingslichting doorgebracht worden.

België heeft ook weder een regiment vestingartillerie opgericht!

Ik schat noodig:

18 batterijen 10 veld;

24 batterijen 10 hw.;

21 batterijen 15 hw. (hiervan 9 batterijen in laatste instantie);

11 batterijen 7 veld.

Mijne Heeren ik meen hiermede een denkbeeld gegeven te hebben van hetgeen noodig zou zijn voor ons Veldleger. Ik ben mij volkomen bewust, dat hierover nog andere meeningen betreffende meer of minder zullen bestaan. Het is gewenscht dat hierover meeningsuitwisseling plaats heeft. Ik geloof dat het hier vanavond niet de plaats is op details in te gaan. Ik hoop daar later de gelegenheid voor te hebben.

Ik wil dan nu enkele woorden wijden aan de Marine hier te lande. Wil het Veldleger zijn taak kunnen vervullen dan moet het in zijn geheel geconcentreerd kunnen worden. De

kust moet dus veilig zijn. Ook hier is wat veranderd. Men moet er toch op rekenen dat wij krachtige maatregelen zullen moeten nemen om onze neutraliteit ook aan de kust te handhaven.

Wil men het hier af kunnen alleen met hooger genummerde regimenten dan moet de Marine meehelpen. We moeten dan ter handhaving van de neutraliteit en eventueel ter onzer verdediging de noodige mijnvelden kunnen leggen en over schepen beschikken, die beletten dat we door gewapende handelsschepen geblokkeerd worden en dat gewapende trawlers onze mijnvelden kunnen wegvissen.

Ook hier moet een zoodanige macht aanwezig zijn dat men preventief kan werken. De onderstelling van de laatste Engelsche vlootmanoeuvres spreekt boekdeelen. Op deze noodzakelijke macht kom ik terug na de bespreking van de strategische positie van Nederlandsch-Indië, waarna ik de Vloot in haar geheel kan beschouwen.

Mijne Heeren, zooals reeds eerder gezegd zal een bevoegdere mond dan de mijne U binnenkort de Pacific problemen uiteen zetten. Ik moge slechts de uitwerking daarvan op Nederlandsch-Indië schetsen.

Ik wijs in de eerste plaats er op dat alle handelswegen in die omgeving door den Indischen archipel voeren. Voorts wijs ik er op dat tot dusverre de bezetting van de Philippenen door Amerika een soort stootkussen voor ons vormde. De overheerschende mogendheid in Oost-Azië is op 't oogenblik Japan. De weigering om anders dan pariteit met Amerika en Engeland te aanvaarden wijst er duidelijk op dat men die positie wil behouden.

Het groote gevaar, dat wij loopen bij een oorlog in de Pacific is nu dat ons gebied tal van gemakkelijk in te richten hulpsteunpunten voor den kruiseroorlog biedt en vooral ook, dat ons Nederlandsch-Indië van het grootste belang is voor de verkrijging van stookolie voor de Japansche vloot. Immers Japan produceert zelf geen olie. Mantsjoekwo feitelijk evenmin; alleen wordt daar zoogenaamde Shale oil geproduceerd uit leisteen geëxtraheerd, een duur proces, dat

matige olie geeft en slechts hoogstens 40.000 ton per jaar. Overigens krijgt Japan olie uit Rusland, uit Amerika en uit Nederlandsch-Indië. Nu liggen wij in geval van oorlog het dichtst bij Japan en zijn neutraal. De bedreiging van den aanvoer door de Amerikaansche bezetting van de Philippijnen dreigt te verdwijnen. Als onze olie daar onbeschermd ligt, zal dan de verleiding niet te groot zijn en zal men zich niet willen meester maken van onze oliehavens?

Ik moge er op wijzen, dat tegenwoordig de belangrijkste nog zijn Balikpapan en Tarakan op Borneo. Doch blijven dit de belangrijkste? Een oliebron kan uitgeput raken. Voorts hebben we op Sumatra Palembang en in het Noorden van Sumatra en eenigermate gedekt door Singapore, Pankalan Brandan en de Aroebaai. Nieuwe oliehavens zijn in opkomst. Boela op Ceram produceert reeds 45.000 ton per jaar. Hoe is nu hier de neutraliteit te handhaven en tevens Indië te verdedigen? We beschouwen hier evenals in Europa alleen het geval dat er reeds oorlog is en wij dus neutraal zijn. Ook voor Indië geldt dat wij met een rechtstreekschen aanval op ons alleen minder of niet te rekenen hebben, immers het gebied is zoowel strategisch als economisch zoo belangrijk, dat het niet aan te nemen is, dat, indien wij ons krachtig te weer stellen, de grootmachten het kalm zullen aanzien, dat één van hen zich daar nestelt.

Tegen het zeer waarschijnlijk ingrijpen of reeds aan den oorlog deelnemen van een der grootmachten zal de vijandelijke hoofdmacht bijeen gehouden moeten worden en dus gebonden zijn.

Als er dus reeds oorlog is, is de vijandelijke hoofdmacht gebonden. De onderneming tegen ons kan dus nimmer iets anders dan een nevenonderneming zijn met zoo eenvoudig mogelijk materieel. Nu is eenmaal voor de verdediging van Indië aangenomen een verdediging ter zee in hoofdzaak berustende op onderzeebooten en vliegtuigen. Dit kan men doen, omdat de aanvaller ook ter zee bij zijn opmarsch massale en bij zijn aanval in hoofdzaak plaatselijke doelen zal bieden. Immers een vijandelijke vloot die zich van de oliehavens of van de vlootbasis wil meester maken moet

een vrij belangrijke landingsmacht transporteeren over grooten afstand met gevaarlijke verbindingen. Er moeten dus groote voorraden medegenomen worden. Consequentie: een groote vrij weerlooze vloot, die, juist door de aanwezigheid van onderzeebooten, bijeen moet blijven en krachtig beschermd moet worden. Bij den aanval gaat het om een landing, dus een zeer kwetsbaar stilliggend object voor vliegtuigen.

Een vliegeraanval op een landing kan vernietigend werken. Echter Java, waar onze vloot in Soerabaja haar basis heeft ligt op 1000 à 1200 mijlen dus 1800 à 2000 K.M. van de toegangen tot den archipel. De actieradius van onze vliegtuigen met bomlast is 320 mijl, 600 K.M. Het spreekt dus vanzelf dat men vooral voor de verdediging der oliehavens zich moet opstellen op veilige plaatsen die meer in de nabijheid liggen dan Soerabaya. Ook voor de onderzeebooten is dit noodig.

Nu is de gelegenheid daartoe in Indië zeer gunstig. De kust van Celebes en ook die van Borneo biedt tal van baaien waar onderzeebooten en vliegtuigen veilig liggen en zich van alles kunnen voorzien.

Dat zelfde kan op de eilanden van de Molukse zee en langs de Djilolo straat. Deze wijze van verdediging kan zeer krachtig zijn. Zij dwingt den vijand tot uitgebreide beschermingsmaatregelen voor zijn transportvloot. De vliegtuigen kunnen nu verkennen ten behoeve van de onderzeebooten en zelf aanvallen. Het spreekt echter vanzelf, dat de basis van die aanvallen beschermd moet worden. Immers een vliegtuig en een onderzeeboot is in die basis vrij weerloos. Die taak kan niet door het leger vervuld worden, omdat men niet van te voren kan zeggen waar die basis het beste gezocht wordt, dat hangt van het optreden van den tegenstander af. Om nu die basis te beschermen zijn dus marinevaartuigen noodig, die kunnen vechten en zich snel kunnen verplaatsen. Anders zou het mogelijk zijn de bescherming van de transportvloot op te dragen aan bewapende handelsvaartuigen en trawlers, die de onderzeebooten konden bestrijden en de vliegtuigen in hun basis zouden

kunnen komen opzoeken en, weerloos als ze zouden zijn, kunnen vernielen of in beslag nemen. De aanwezigheid van jagers, dwingt den vijand minstens jagers voor bescherming van de vloot te gebruiken. Ik wijs er op hoe Japan volgens de couranten reeds kleine jagers speciaal tegen onderzeebooten schijnt te gaan bouwen. Om te maken dat ook dit niet voldoende is, doch grooter materieel mede gegeven moet worden, dat werkelijk 's vijands oorlogsvloot op het hoofdterrein der operatiën verzwakt, zijn enkele kruisers van groote snelheid noodig. Deze bovenwaterartillerieschepen zijn ook noodig om den opmarsch van onze onderzeebooten tegen de vijandelijke transportvloot te beschermen, ten einde te voorkomen dat zij door vijandelijk hulpmaterieel gedwongen worden onder water te varen, waardoor zij $\frac{2}{3}$ van hun vaart inboeten. De kruisers en de jagers zijn ook noodig ter bescherming tegen andere handelingen die de neutraliteit zouden schenden. Wil men dus in Indië preventief werken, dan zijn noodig enkele kruisers, wat krachtige jagers, onderzeebooten en vliegtuigen.

Mijne Heeren dit is de meening van een leek, doch deze meening steunt op meerdere bijgewoonde oefeningen en besprekingen onder eminente leiding. En ik bevind mij in goed gezelschap. Immers de Minister van Defensie heeft in 1930 dezelfde samenstelling voor de Marine in de Indische wateren aangenomen en dat zal wel niet geschied zijn zonder grondige overwegingen. De Kamer is toen daarmede accoord gegaan

Noodig te achten voor Indië zijn dus 2 afdeelingen elk bestaande uit een kruiser, 4 jagers en 6 onderzeebooten, die elk zelfstandig kunnen opereeren, voorts kleiner materieel, mijnenleggers en mijnenvisschers en ten slotte, want dat is het hoofdwapen tegen de bezetting van de oeliehavens en tegen een landing op Java, een krachtige bombardementsluchtvloot. Ieder die nu enig begrip heeft van materieel en vooral van zulk gevoelig en fijn materieel als tegenwoordig een oorlogsschip is, weet dat wanneer met dit materieel geoefend wordt steeds reparatiën noodig zijn en ook revisie om reparatiën te voorkomen. Een deel van dit mate-

riël zal dus niet gevechtsvaardig zijn. Een reserve moet dus aanwezig zijn. Nu is hetgeen hiervoren gevraagd wordt voor Marine wel het uiterste minimum. Een reserve moet dus aanwezig zijn voor de eerste verliezen. Een reserve van 50 % is dus niet veel. Die reserve zal voor een deel hier in Holland moeten zijn, ook voor wat betreft de luchtvloot. Immers de personeelopleidingen zijn hier en de inkrimping van inlandsch personeel zal leiden tot nog meer opleiding hier te lande. Het is dus zaak dat het personeel hier worde opgeleid op materieel waarop het in Indië zal moeten dienen. Een klein deel van de reserve zal dus hier moeten zijn. Overigens zou ik mij voor wat betreft de verdediging hier te lande ook willen houden aan hetgeen de Minister van Defensie in 1930 gevraagd heeft, n.l. 2 flotilleiders en de noodige onderzeeboten.

En nu het Indische leger. Mijne Heeren ten aanzien daarvan ben ik misschien nog meer leek dan ten aanzien van de Marine. De taak van dit leger is echter handhaving van onze souvereiniteit in Indië, zoowel tegen binnenlandsche woelingen als tegen een buitenlandschen vijand. Voor het laatste komt het leeuwenaandeel toe aan de vloot, alleen al omdat het eilandenrijk veel te uitgestrekt is om het overal te land te verdedigen. Wel moet Java verdedigd worden tegen een aanval en vooral ook de Marinebasis. Nu doet zich de gelukkige omstandigheid voor, dat een landing op Java niet overal mogelijk is, ja dat zich zelfs maar een betrekkelijk gering aantal geschikte landingspunten voordoen. Het zal dus zelfs onder gewone omstandigheden mogelijk zijn een landing af te slaan en blijkens door mij bijgewoende oefeningen is daar inderdaad zelfs met een geringe macht, maar rijkelijk voorzien van mitrailleurs, gelegenheid toe.

Voorts moet het Indische leger kunnen bezetten de belangrijkste en gevaarlijkst gelegen olichavens om dezen te beschermen tegen een coup de main en om het aanbrengen van de noodige vernielingen te dekken om de exploitatie van de oliebronnen te beletten.

Dat deze vernieling grondig moet zijn en niet alleen kan bestaan uit het vernielen van de pijpleiding, doch wel dege-

lijk van de exploitatiemiddelen van de bron, spreekt vanzelf. Met de vernieling van de pijpleiding toch zal de aanvaller rekenen en dit is in de meeste gevallen waar de bron niet op te grooten afstand ligt, betrekkelijk gemakkelijk te herstellen. De bezetting van een oliehaven moet het dus eenige dagen kunnen uithouden tegen een aanvaller die met kleine macht een aanval waagt, om gelegenheid te geven deze vernielingen uit te voeren, zoo het niet gelukt den aanvaller af te slaan. Toch mogen niet te veel versterkingen aangelegd worden omdat zooals reeds te voren gezegd het best kan zijn dat een oliebron uitgeput raakt en dat een andere haven belangrijker wordt. Het gebruik van Marinegeschut van oude schepen, dat op zichzelf nog voldoende modern is, leidt natuurlijk tot vaste opstellingen, overigens ware aan bewegelijke artillerie de voorkeur te geven.

Mijne Heeren wat nu de sterkte van het Indische leger betreft, dat is in hoofdzaak een vrijwilligersleger ter plaatse geworven. Uitbreiding als het noodig is, is wel mogelijk en wanneer thans de sterkte te gering mocht zijn om zijn taak behoorlijk te volvoeren, wat ik niet vermag te beoordeelen, dan is uitbreiding in enkele jaren mogelijk als de toestand nog dreigender wordt dan thans; want hoewel de toestand verre van gunstig is, de financieele omstandigheden van alle landen zijn voor een oorlog thans nog zeer ongunstig. Niet iedereen deelt echter die meening en voorts moet men er rekening mede houden, dat toch ook officieren en kader noodig zijn en ook dat de inlander en vooral de Javaan, veel langeren opleidingstijd noodig heeft om een *good* soldaat te worden dan de Europeaan. Men zie in het voorgaande ook niet de meening, dat men de zaken maar kan laten loopen, dat het altijd nog wel tijd genoeg is om de zaak aan te pakken, ik wil slechts betoogen, dat de toestand anders is dan in Nederland waar, tengevolge van het bestaan van het leger in hoofdzaak uit reserve aanvoerders en voorts uit militie, het noodig is veel langer, 10 jaar en meer, vooruit te zien.

In Indië is blijkens mededeeling van den Minister van Koloniën de oorlogsbegroting door de legerleiding van 100

millioen in 1922 en 75,5 miljoen in 1931 thans teruggebracht tot 43,5 miljoen. De begrooting is daar dus wel krachtig besnoeid. Toch schijnt de legerleiding met deze begrooting nog kans te zien ook de noodige moderniseering en aanvulling van materieel te verkrijgen, zij het ook in langzaam tempo.

Mijne Heeren. Ik ben te weinig op de hoogte van de toestanden in Indië om te dien aanzien een oordeel te hebben. Er is achterstand in aanschaffing van modern materieel voor de luchtverdediging waarbij ik er echter op wijs dat de luchtvloot die tegen de vijandelijke transportvloot enz. moet optreden tot de Marine zal moeten behooren. Voorts m.i. moet vooral de voorziening met voldoende mitrailleurs, voor het Indische leger zooals ik het inzie een hoogst belangrijk wapen, op den voorgrond staan. De Regeering ziet blijkbaar kans ook met de nog beschikbaar gestelde gelden in langzaam tempo daarin te voorzien. Ik zou dan ook voor het Indische leger willen zeggen, dat in de eerste plaats wáár mogelijk het tempo versneld zal moeten worden, doch in de tweede plaats, dat wanneer in Indië een gunstige keer komt — en er zijn minder pessimistisch luidende berichten in de bladen te lezen — er ernstig gewaakt moet worden tegen de luxucuse huishouding van vorige goede jaren en in de eerste plaats wel gedacht mag worden aan verbetering van het leger.

Mijne Heeren. Ik meen dus in het licht gesteld te hebben, wat noodig is. En nu hoe daaraan te komen? Ik ga mij nu wagen op financieel gebied en het spreekt vanzelf dat dit alleen schattenderwijs kan geschieden, vooral voor een organisatie die niet in details is uitgewerkt en voor een materieel aanschaffing waarvoor de tegenwoordige prijzen niet bekend zijn.

Het gaat er dan ook slechts om een algemeen indruk te geven omtrent de kosten die er mede gemoeid zullen zijn.

Aannemende voor het Leger hier te lande dat de lichteing wordt uitgebreid met 10.000 man, dan zal dit kosten de mandag gerekend op 1,40, waar alles is inbegrepen,

10.000 \times 1,40 \times 180 zijnde ruim 2,5 miljoen. Schat ik het noodige meerdere kader, dat zooals ik heb aangegeven voor een groot deel zou moeten bestaan uit vrijwillig dienende reserve-officieren en capitulanten op 1 miljoen, de jaarlijksche kosten der vermeerdering aan paarden bij de artillerie en de uitbreiding daar noodig door oprichting van nieuwe onderdeelen op 1,5 à 2 miljoen (het personeel is reeds begrepen in de uitbreiding van de lichteing) dan komt men totaal tot een bedrag van 5 à 6 miljoen. Dit wordt grootendeels reeds opgevangen door de voorgenomen bezuinigingen der regeering.

Echter is ook noodig onderbrenging dier 10.000 man. Weliswaar is onder den berekenden mandag ook huisvesting begrepen, als ik het wel heb, en is er in vele kazernes ruimschoots plaats, maar zeer veel legeringsruimte is als magazijn ingericht en daarom zou bouw van nieuwe magazijnen, hoogst eenvoudige gebouwen, noodig zijn.

Als ik hiervoor een bedrag van 10 miljoen uittrek verwacht ik niet te optimist te zijn.

Wat nu de aanschaffing van materieel betreft, ik schat deze op \pm 40 miljoen voor het leger. Er wordt 4 miljoen per jaar uitgetrokken voor de verbetering van de uitrusting. Hieronder zijn echter voor een deel zaken begrepen die ik niet onder die 40 miljoen begrijp, o.a. het luchtvaartmaterieel, dus het zou vermoedelijk 15 à 20 jaar duren eer dat de zaak in orde was.

Wat de vloot betreft, de kosten van het plan 1930 zouden gedurende 10 jaar \pm 11 miljoen op de begrooting vragen. Er is tot dusverre tot en met 1935 voor uitgegeven \pm 41 miljoen inplaats van hetgeen volgens het plan noodig was geweest \pm 63 miljoen. Voor 1935 is aangevraagd 6,3 miljoen wat dus in genen deele inhalen beteekent, maar slechts mindere vergrooting van den achterstand. Volgens de toenmalige gegevens zou \pm 37 miljoen noodig zijn geweest voor twee flotilleiders, 4 torpedojagers en 2 onderzeebooten mijnenleggers. Rekent men hierbij nog een aantal vliegtuigen en dat op den duur begonnen zal moeten worden met vervanging van materieel, dan zou men komen tot

\pm 50 millioen. Het spreekt vanzelf dat ook hier, indien men de begrooting niet belangrijk verhoogden wil, zeer langzaam gewerkt zal moeten worden.

Daarom vraag ik mij af of inderdaad het van verschillende zijden o.a. in het Dagblad van Noordbrabant opgeworpen plan van een leening en snelle afwerking niet de voorkeur verdient. Ik waag mij hier natuurlijk als niet financier op glad ijs. Maar ik krijg zoo aan Marinematerieel, artilleriematerieel en nieuwbouw van magazijnen en uitbreiding van enkele kazernes een bedrag van \pm 100 millioen, dat ik als gemakkelijke rekeneenheid maar even wil aanhouden. Dit zal toch thans wel te krijgen zijn tegen 4 %, als premieleening tegen 3 %, misschien $2\frac{1}{2}$ %. Reken ik 4 % dan is bij een looptijd van 25 jaar de rente en aflossing aanvankelijk 8 millioen met steeds verminderende rente. Rekent men nu dat de begrooting van Defensie dan voor de landmacht met 2 millioen voor aanschaffing verminderd kan worden, dat er voor Marine dat jaar 6 millioen en volgende jaren meer afgaat, dan krijgen wij daardoor in de eerst volgende jaren eerder bezuiniging dan meerderen druk. Ik reken voor de landmacht in hoofdzaak op aanschaffing van artilleriematerieel. De twee millioen die dan voor extra aanschaffing op de begrooting blijven, zouden dan voor luchtvaartmaterieel en kleinere aanschaffingen kunnen dienen.

Is nu de looptijd van 25 jaar gewettigd? Voor de landmacht zeker. Het geschut is voor geruimen tijd voldoende. Veel verbetering is er niet meer aan te brengen. Reeds nu dringen alle voorschriften in alle landen aan op zuinigheid met munitie, omdat de aanvoerecapaciteit niet groot genoeg is; moderne vuurmonden schieten al zoo ver dat alleen vliegerwaarneming nog mogelijk is en dat men lang niet altijd van de verre draacht zal gebruik maken. Evenals onze 8 St. en onze 12 l., die 54 jaar oud zijn toch nog zeer goede diensten kunnen bewijzen en dergelijke vuurmonden in den oorlog goede diensten bewezen hebben, kan men wel zeggen voor wel meer dan 25 jaar klaar te zijn. Ons veldkanon is 30 jaar oud en nog zeer voldoende, ons geweer is bijna

40 jaar oud en altijd nog uitstekend. Het is beslist niet te verwachten dat de wapentechniek zoo vooruit zal gaan dat hetgeen we nu koopen niet voor geruimen tijd voldoende is. Het Marinemateriaal heeft korter levensduur, doch dan is ook de rente al tot 2 millioen en minder gedaald en kan dit geld besteed worden aan nieuwbouw; echter voor ± 15 à 20 jaar zijn we daar dan ook klaar. De te bouwen magazijnen zijn nog voor veel langer duur. Ik geloof dus dat 25 jaar looptijd voor een leening gewettigd is.

Het groote voordeel van een leening is, dat een werkplan kan worden opgemaakt met een volgorde van aanschaffing, dat ook de fabrikant bij wien men bestelt weten kan wat hem te wachten staat en dat dus veel goedkooper geleverd kan worden dan zonder bepaald plan. Men schatte deze bezuiniging niet laag. Reeds het verschil of 6 of 8 vuurmonden besteld worden, geeft bij de grootere bestelling belangrijke bezuiniging. Men is ook gewaarborgd voor pogingen om, omdat er niet voldoende geld is, met ersatz te komen en geld uit te geven, wat later blijkt beter besteed te hadden kunnen zijn, of om geld uit te geven omdat het er nu eenmaal is voor zaken, die volstrekt niet tot de meest dringende gerekend kunnen worden.

Ik geloof dat een leening met werkplan groote voordeelen biedt boven geleidelijk en incidenteel werken. Men vergete niet, dat op 't oogenblik buitengewoon goedkoop kan geleverd worden.

Ook voor het leger in Indië, dat ik in verband met de afzonderlijke financieele positie van Indië hier niet in betrek, zou dat vermoedelijk het middel zijn om voor hetzelfde of minder geld in korten tijd paraat te zijn.

In zekere kringen bestaat vrees, dat de uitgaven voor de defensie rechtstreeks ten nadeele zouden komen van de steunnormen.

Mijne Heeren in de eerste plaats zou dit een volkomen onjuiste handelwijze zijn, waartoe wij allen de Regeering zeker niet in staat achten. In de tweede plaats zou het protest daar tegen allereerst van militaire zijde moeten komen op militaire gronden. Immers een goed leger kan alleen

bestaan uit gezonde, flinke soldaten en wanneer nu tengevolge van de militaire uitgaven ondervoeding plaats had en we later lichamelijk zwakke soldaten kregen, zou dit dus alleen al op zuiver militaire gronden ontoelaatbaar zijn.

Ik meen U echter aangetoond te hebben, dat hetgeen noodig is voor een bruikbare weermacht niet zoo verschrikkelijk erg is. Ik meen eerder aan den hoogen kant te zijn met mijn berekeningen.

En dan, ja ik geloof wel dat er door deze uitgaven van het steunbedrag zou afgaan, maar dan anders dan gevreesd wordt door degenen die ik zoeven bedoelde.

Uitbreiding van de lichte beteekent 5000 man van de arbeidsmarkt weggenomen. Ik weet wel dat de jongere werkeloozen weinig steun krijgen, maar ze zijn voor 1,40 goed gevoed en gekleed en de ouders behoeven het toch maar niet te betalen.

Dan de aanschaffing van materieel: Ik schat dat er van die leening gedurende de eerste 5 jaar 20 millioen per jaar verwerkt kan worden. Vrijwel alles kan hier in het land gemaakt worden, ook geschut. Het grootste deel van die 20 millioen gaat aan loonen, dat gaat dus rechtstreeks van de steunuitgaven af, maar op de goede wijze door werkverruiming.

Mijne Heeren, ik geloof niet dat dit argument tegen de verbetering van de weermacht hout snijdt.

Neen, Mijne Heeren, er is niet zooveel noodig. Maar laat ik iets te optimist zijn, laat het eens meer kosten dan ik bereken, dan is er toch hoogstens eenige % teveel gepercent op Defensie.

Ik stel op den voorgrond dat verhooging van belasting thans op enormen weerstand zal stuiten en terecht. Maar zijn er op het totaal van uitgaven voor de overheids-huishouding nu nog niet enkele millioenen te vinden? Is er nog niet veel om ons heen dat nog wel iets minder kan?

Mijne Heeren, ik ben zeker dat er partijen zijn, die niet overtuigd willen worden; maar zou het niet mogelijk zijn de groote meerderheid van de Nederlandsche natie te overtuigen waar het om gaat? Ik ben vast verzekerd dat het moge-

lijk is. Het gaat er toch om door preventief te werken een oorlog te voorkomen. Niet alleen dat een sterk Nederland zelf buiten den oorlog kan blijven, het kan ook een machtige factor zijn voor het bewaren van den vrede. Denk aan de woorden van MacDonald, dat verdere ontwapening of verwaarloozing der bewapening den vrede thans niet zou dienen. En niet alleen dat, maar ook meer uit Nederlandsch oogpunt gezien, ga men na wat op het spel staat. Een oorlog is voor ons vernietigend. Niet meer ligt het hart van het land in Holland achter de waterlinie. Zie naar het rijke Groningen met landbouw en industrie, het zich sterk ontwikkelende Drente, zie naar de industrie van Twente, van den Achterhoek, zie naar Limburg met zijn industrieën en zijn mijnen, zie naar Noord-Brabant, vroeger een arm land, thans vol belangrijke fabriekssteden, zie naar Zeeuwsch-Vlaanderen. Onze rijkdom en onze welvaart ligt voor een groot deel aan de peripherie. En dit alles wordt onherstelbaar verwoest wanneer wij in oorlog geraken. Zie naar het aan noodzakelijke producten zoo rijke Indië, thans diep in een crisis, maar dat er bovenop *moet* komen, zie wat het verlies daarvan voor ons zou beteekenen, maar ook wat een nieuwe, vreemde overheersching inplaats van de sedert ruim 300 jaar gegroeide verhouding voor de bevolking zou beteekenen. Mijne Heeren zie naar dat alles. Is de mogelijkheid om dat alles ongeschonden te behouden, om preventief te kunnen werken, dan niet eenige offers waard. Men vergete niet dat wij nog altijd maar de helft per hoofd van de bevolking betalen voor leger en luchtmacht van hetgeen Zwitserland betaalt, dat we nu onderaan staan met onze uitgaven voor de defensie.

Ik ben overtuigd, dat wanneer men eerlijk en duidelijk aan het Nederlandsche Volk voorlegt waarom het gaat, dat dit Volk, dat ook niet blind is voor alles wat er buiten onze grenzen gebeurt, ook bereid zal zijn offers te geven, betrekkelijk kleine offers, voornamelijk bestaande zooals ik al gezegd heb in het opgeven van zaken die nuttig, aangenaam, maar niet beslist noodig zijn.

Mijne Heeren, men schermt wel met de woorden van den

Minister-president dat „heilige huisjes” bij de bezuiniging niet ontzien zullen worden en dat is juist. Een mooi voorbeeld geeft de Minister van Defensie zelf en de rechtse partijen in de kamer waar men het vooroefeningsinstituut laat vallen, toch zeker wel een heilig huisje van Zijn Excellentie en van die partijen. Maar Mijne Heeren het gaat hier niet om een heilig huisje van een groep of van een partij. Het gaat hier om het behoud van de hoogste goederen door onze verre voorouders in eeuwen van harden strijd maar vooral van hard werken voor ons opgebouwd. Het gaat hier om welvaart, economische rijkdommen en cultuurbezit door onze grootouders en ouders in het langdurig vreedstijdperk van de laatste 100 jaar opgebouwd.

Mijne Heeren, dat is zoo noodig hooge offers waard en ik ben overtuigd dat de groote meerderheid van het Nederlandsche Volk dit ook zoo gevoelt, als haar duidelijk gemaakt wordt dat het hier niet gaat om heilige huisjes maar om het *heilig huis* van het geheele Nederlandsche Volk.

Ik heb gezegd.

De VOORZITTER.

Ik dank den Generaal VAN ERMEL SCHERER voorloopig zeer voor zijne belangwekkende en met gloed voorgedragen rede.

Ik geef thans het woord aan den Kapitein van den Generalen Staf J. J. C. P. WILSON.

Kapitein Gen. Staf J. WILSON.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren,

Het onderwerp, dat de inleider op zoo overtuigende wijze heeft belicht, heeft tal van zijden, waaronder er één is, die de volle belangstelling van den Generaal VAN ERMEL SCHERER heeft en die toch door den inleider niet is belicht. De reden is begrijpelijk; ongetwijfeld heeft de spreektijd den inleider gedwongen tot een zeer sterke beperking.

Het schijnt voor de hand liggend om deze opgelegde zelfbeperking te respecteren. Dat ik dit niet doe, gelieve U niet te beschouwen als betweterij, maar vindt zijn oorzaak in het feit, dat het door mij bedoelde onderwerp van zóó groote

beteekenis wordt geacht, dat ik deze gelegenheid niet kan laten voorbijgaan zonder er weer eens in ruimeren kring de aandacht op te vestigen.

De preventieve werking der weermacht is recht evenredig met het kwadraat van hare militaire waarde, zou ik durven zeggen. De militaire waarde evenwel wordt, behoudens door getalsterkte, aanvoering, bewapening en geoefendheid mede bepaald door het moreel der troepen en wel in de eerste plaats door het moreel der aanvoerders.

Verhooging van dit moreel in vreedstijd moet dus als een zeer werkzaam middel worden beschouwd, om de preventieve werking der weermacht te vergrooten. Zij is bovendien zonder kosten te verkrijgen en kan niettemin ongedacht groote resultaten opleveren. Bedenkt U slechts, wat door de moreele verheffing in landen als Duitschland, Italië, Hongarije en Polen is bereikt. Waarom wordt het ontwapende Duitschland in verschillende andere landen min of meer gevreesd? In de eerste plaats, omdat de moreele waarde van het Duitse volk zeer hoog moet worden aangeslagen.

Ongetwijfeld zal een eventucele schender onzer neutraliteit wel degelijk de moreele eigenschappen der Nederlandsche weermacht in beschouwing nemen en zal de wetenschap, dat een leger met een hooggestemd moreel, met een vasten wil den vaderlandschen bodem niet dan duim voor duim te laten overweldigen, dat zóó'n leger in de sterke Nederlandsche terreinen gereed zal staan, van remmenden invloed zijn op het nemen van het besluit tot schending.

U begrijpe mij goed. Ik ben geen voorstander van „Material *oder* Moral”. Zonder wapens legt zelfs de tot extase opgezweepte volksmassa het onherroepelijk af tegen de nuchtere serie mitrailleurpatronen. Maar: zonder moreel doet men met de beste wapens niets. De bediening moet het wapen bezielen: de intrinsieke waarde van het levende element is maatgevend voor de militaire waarde der weermacht. Dat is de diepe zin van de mooie spreuk, die op de cantinezaal onzer Kon. Mil. Academie het hoofd vormt van de gedenkplaat voor onze gevallen Indische kameraden: „Een heldenzwaard is beter dan de sterkste vesting”.

Mijnheer de Voorzitter, een hoog moreel verkrijgt men ook, al zijn alle Nederlanders geen van Speyeks of Holbeins. Wanneer wij slechts weten te bereiken, dat in ons leger en vooral in het officierskorps een gepast gevoel van zelfvertrouwen, gebaseerd op vertrouwen in de leiding en op vertrouwen in den Nederlandschen soldaat, wordt aangekweekt, dan zijn wij een heel eind op weg.

Hoe dit kan geschieden, is in 5 minuten niet te zeggen, zulks zou een geheelen avond vorderen. Maar dat die vorming zal moeten gaan door besprekingen over de economische, politieke, koloniale, wetenschappelijke en militaire beteekenis van het Nederlandsche wereldrijk, over de uitnemende plaats, die de besten van onzen stam *op elk gebied* in de wereld innemen, spreekt voor zich.

Voordrachten over de waarde van den Nederlandschen soldaat en zijn specifiek-militaire eigenschappen: dapperheid, vertrouwen in zijn chefs, leidzaamheid, vasthoudendheid, koelbloedigheid, eigenschappen, die op alle slagvelden en in alle tijden steeds weer naar voren traden (Spanje, Beresina, 1799, Quatre Bras, Waterloo, Brussel 1830, Citadel van Antwerpen, onze geheele Koloniale krijgsgeschiedenis) mogen officieren en soldaten niet worden onthouden. De houding onzer soldaten buiten de kazernes mag gerust worden vergeleken met die der soldaten in andere landen, doch... dat mogen onze fusiliers best eens hooren.

Voordrachten voor reserve-officieren van pakkende, korte episoden uit de krijgsgeschiedenis, waaruit de beteekenis van een hoog moreel voor den subalternen commandant duidelijk blijkt, zijn uiterst nuttig.

Eenzoo dienen onze officieren er van te worden doordrongen, dat de krijgsgeschiedenis tal van voorbeelden biedt, waarin troepen met minder goede bewapening en geringe getalsterkte niettemin wonderen hebben verricht (Frankrijk 1814; Duitsch-Oost Afrika; Servië in 1914; Boekowina 1914, enz.).

Ik zou zoo voort kunnen gaan, doch wil nog slechts één ding noemen. Verheffing van het moreel beteekent het stopzetten van elke verdere poging om de waarde van onze

weermacht geringer voor te stellen dan zij is. Door deze echt Nederlandsche wijze van zelfkleineering, vergroot men niet alleen de oorlogskansen, doch men haalt het eigen moreel omlaag. Wat dit beteekent? Luistert U naar de waarschuwende stem van den zeer kundigen Oostenrijkschen Generaal b.d. KISZLING, die zegt:

„Men doorzoeke de krijgsgeschiedenis in alle richtingen: Bijna alle legers achten zich vóór den oorlog boven den tegenstander verheven. *Zij moeten dit doen want met een gevoel van minderwaardigheid hebben zij al van te voren de nederlaag geboekt.*”

M. d. V., moge het streven naar materieele verbeteringen ons nimmer deze waarheid doen vergeten.

Luitenant-Generaal b.d. VAN ERMEL SCHERER.

Ik dank den Kapitein WILSON zeer voor zijne belangrijke aanvulling van mijne voordracht. Deze debater heeft zooveel met mij samengewerkt, dat hij wel weet, dat ik het volkomen met zijne uiteenzettingen eens ben.

De VOORZITTER.

Ik dank den Spr. namens ons allen voor zijne uitnemende rede, die met den gloed der overtuiging werd voorgedragen. Ook breng ik den Kapitein WILSON dank voor zijne aanvullende beschouwing.

Het onderwerp dat hedenavond door den Generaal VAN ERMEL SCHERER is behandeld, mag zeer zeker actueel worden genoemd. De preventieve kracht van onze weermacht toch staat in den laatsten tijd in het middelpunt der belangstelling. Helaas maakte echter maar al te dikwijls de politiek zich er van meester, en dan zijn in den regel de zakelijke argumenten ver te zoeken. Daarom is het zoo goed dat dit onderwerp hier eens door een tot oordeelen bevoegde is behandeld, geheel zakelijk, los van alle politiek.

Natuurlijk moet ook in het militair beleid de groote lijn door de staatkunde worden aangegeven; maar de vakman moet daarbij zeggen wat er noodig en wat mogelijk is. Generaal VAN ERMEL SCHERER, wij danken U nogmaals dat U ons Uw inzicht daarover hebt willen mededeelen.

Ik sluit de vergadering.

Mededeelingen van huishoudelijken aard.

NIEUWE LEDEN.

a. Nederlandsch-Indië.

A. van Ameijden van Duijm, 2e Lt. Inf., B. Andringa, 2e Lt. Inf., G. van Asperen Vervenne, 2e Lt. Inf., E. Baretta, 1e Lt. Art., J. Beunk, Off. van Gez. 2e kl., F. Bolderhey, Kapt. Inf., Departement van Oorlog VIe afdeling, E. R. d'Engelbronner, 2e Lt. Inf., T. J. Eskes, Dir. Off. van Gez. 2e kl., J. C. E. Gaemers, 1e Lt. Inf., M. L. van Ham, 1e Lt. Inf., E. Heystek, Off. van Gez. 1e kl., J. Ph. Houpst, 2e Lt. Inf., R. H. W. van Iterson, 2e Lt. Genie, W. J. Komentas, 2e Lt. Genie, J. van Leer, Kapt. Inf., H. J. Lubbink Weddik, 2e Lt. Inf., H. J. Luchsinger, 1e Lt. Inf., A. L. van Mastrigt, 1e Lt. Inf., W. Muusze, 1e Lt. Genie, M. L. Nanlohy, 1e Lt. Inf., H. Rappard, Off. v. Gez. 2e kl., N. H. Reterink, Maj. Inf., J. A. Scheffelaar, Kapt. Inf., J. R. Schoemaker, 2e Lt. Inf., M. C. Schram de Jong, 2e Lt. Art., W. Spiering, 2e Lt. Inf., W. C. Spruitenburg, Off. v. Gez. 2e kl., P. L. Tiberghiën de Moulin, Off. v. Gez. 1e kl., B. Volkerts, 2e Lt. Inf., A. Weber, 1e Lt. Inf.

b. Nederland.

's-Gravenhage: Ir. M. Tans, Kapt. Art., P. J. Labrijn, Hoofd Insp. Bel., L. Brouwer, Lt. ter Zee 2e kl., P. L. Schceeren. Amsterdam: J. Klerk, Vdrg. 10 R. I., J. A. L. K. E. Kempers, 2e Lt. Luchtdoelart., H. J. C. van Wijk, Vdrg. 22 R. I. Assen: D. C. de Vries, 1e Lt. 1 R. I., W. Ch. K. Rotteveel, 2e Lt. 1 R. I. Bilthoven: Jhr. G. M. M. Alting von Geusau, Res. Kapt. Art. Breda: P. Boots, Res. Kapt. Inf., Officiërsbibliotheek 3 S.R.O.I., G. S. van Leeuwen, Kapt. Int. K.N.I.L. Hilversum: W. Veldhuijzen, Lid Vr. Burgerw. A'dam. De Kooy: R. J. Mulder, Off. Vlieger 2e kl. Mar. Luchtv.dienst, K. IJ. A. Meester, Off. Vlieger 2e kl. Mar. Luchtv.dienst. Leiden: E. Stoorvogel, 1e Lt. 6 R.V.A. Naarden: Bibliotheek Korps Motorartillerie. Rotterdam: L. Langeveld, Kapt. Mariniers, L. C. Junius. Soesterberg: F. van Heijst, Majoor-Vlieger, E. A. Brunner, Res. 1e Lt. Vlieger. Utrecht: B. Swanenburg, J. A. Rijphema, C. R. van Dijk, C. Ch. J. de Bruyn, R. van Yperen, C. v. d. Poll, H. van Arkel, G. M. J. Swart, E. J. Brockers, J. Daman-Willems, allen leerling S.R.O.O.A. Wageningen: J. H. T. de Roo, 2e Lt. 22 R. I. Montreal (Canada): Mr. L. A. Gastmann, Res. Kapt. Art. Nederl. Consul.

CORRESPONDENTSCHAPPEN.

Onderstaande heeren hebben zich welwillend bereid verklaard het Correspondentschap onzer Vereeniging te willen waarnemen c.q. te blijven waarnemen. Hen wordt hiermede den dank van het Bestuur gebracht, waarbij de hoop wordt uitgesproken dat zij nuttig werk zullen kunnen verrichten, in het bijzonder ten aanzien van de uitbreiding van het ledental.

's-Gravenhage. Hoogere Krijgsschool, Ritmeester-Adjutant P. W. Pieters. Grenadiers en Jagers, Kapitein H. Mijsberg. Cavalerie, Ritmeester H. A. M. Latour. Artillerie, Kapitein F. A. J. de Klerck.

Ede. Infanterie, Luitenant-Kolonel F. B. A. J. Jansen. Artillerie, Vacature. School Res. Off. Ber. Art., Eerste Luitenant Y. de Boer. Assen. Garnizoen, Eerste Luitenant D. C. de Vries.

Groningen. Garnizoen, Kapitein J. D. van der Waall.

Arnhem. Infanterie, Majoor H. A. Ribbius. Artillerie, Kapitein W. C. Maas.

Nijmegen. Garnizoen, Vacature.

Venlo. Garnizoen, Majoor G. Land.

Maastricht. Garnizoen, Vacature.

Breda. Infanterie, Vacature. Artillerie, Eerste Luitenant F. de Man. School Res. Off. Infie, Eerste Luitenant I. L. Uyterschout, Cavalerie, Ritmeester Jhr. S. M. S. A. A. de Marees van Swinderen. K.M.A., Kapitein C. J. A. van der Heem.

Bergen op Zoom. Infanterie, Kapitein Adjutant G. Schultz. Artillerie, Majoor G. A. van Hulstijn.

Harderwijk. Garnizoen, Kapitein S. Veldmeyer.

's-Hertogenbosch. Garnizoen, Kapitein H. C. Kloppenburg.

Amersfoort. Infanterie, Majoor H. D. Buurman. Artillerie, Eerste Luitenant G. J. Verwey; Rijsschool, Cavalerie, School Res. Off. Cavie, Eerste Luitenant C. F. Pahud de Mortanges.

Kampen. School Res. Off. Infie, Kapitein N. J. Tielrooy.

Deventer. Garnizoen, Tweede Luitenant Jhr. J. J. G. Beelaerts van Blokland.

Lelden. Infanterie, Kapitein A. Q. H. Dijkhoorn. Artillerie, Kapitein P. C. Taconis.

Utrecht. Genie, Vacature. Luchtvaartartillerie, Tweede Luitenant F. van der Mey. Veldartillerie, Vacature. Gasschool, Eerste Luitenant Th. A. J. van Erp.

Naarden. Artillerie, Eerste Luitenant L. C. Korevaar.

Dordrecht. Pontonniers en Torpedisten, Majoor J. A. Mussert.

Den Helder. Marine, Kapitein W. A. J. Roelofsen. Artillerie, Kapitein W. M. J. A. L. de Visser.

Soesterberg. Vliegkamp. Kapitein J. G. W. Zegers.

Nederlandsch-Indië. Hoofdcorrespondent, Kapitein F. H. Kooistra.